

KAYSERİ TARİHİ ARAŞTIRMALARI

CİLT II

MEHMET ÇAYIRDAĞ

Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları No: 185

Kayseri Tarihi Araştırmaları / Cilt II

Mehmet Çayırdağ

Bu kitap KAYSERİ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ'nin bir kültür hizmetidir.
Eserin tüm hakları saklıdır. Yazılar ve görsel malzemeler izin alınmadan kullanılamaz.

Birinci Baskı: Haziran 2022

ISBN: 978-605-9117-70-8

ISBN Takım No: 978-605-9117-68-5

Yayın Koordinatörü : Salih Özgöncü
Yayın Yürütme Kurulu : Erkan Küp
: Mustafa Erdoğan
: Maide Olgun

Gözden Geçirenler : Gülsema Yurttaş
: Rumeysa Ersözlü
: Muhammed Karadurmuş
: Tuğba Kaygısız
: Sena Babur
: Mustafa Ergül

Tasarım: www.bilgegrafik.com

Kapak: Ali Saraçoğlu

Baskı ve Cilt: Orka Matbaacılık, İncelik Mah. Çırağan Sk.

No: 4 Melikgazi / KAYSERİ / info@orkamatbaa.com

T.: +90 352 322 17 00

Adres: Kayseri Büyükşehir Belediyesi

Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı

T.: +90 352 220 70 90

ŞEYH TURESAN VELİ HAZRETLERİ VE İNCESU YÖRESİNDEKİ YEDİ ZAVİYE

ŞEYH TURESAN-I VELİ HAZRETLERİNİN YAŞADIĞI DEVİR

On üçüncü yüzyıl Anadolu'sunda Selçuklu Devri'nde Kayseri'de, İncesu'da yaşamış bulunan Şeyh Turesan-ı Veli, Seyyid Burhâneddin Tirmizi, Sultanü'l- ulema Bahaeddin Veled, Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî, Hacı Bektaş- ı Veli, Şeyh Şaban-ı Veli, Şeyh Evhaduddin-i Kirmani, Ahî Evran Şeyh Nasîreddin gibi Anadolu'yu aydınlatan Selçuklu Dönemi'nin, birçoğu Türkistan Şeyhi Ahmet Yesevi hazretleri dergâhından yetişmiş tasavvuf ehli pirlerdendir. Babası ve ataları hakkında malumatımız bulunmayan Turesan-ı Veli'nin isminin Dur-Ali veya Tur Ali, Tur-Afşin gibi, Tur Hasan veya Dur Hasan isminin birleşmesinden meydana geldiğini tahmin etmekteyiz. Kendisine mekân olarak seçip dergâhını kurduğu İncesu'nun Tekke Dağı; bölgenin, geçilmez, sarp ve hâli alanlarından olup o emsali hak erenler gibi, burada dervişleri ile birlikte ibadet taat, zikir ve ihtiyaçlarının temini için çalışma ile meşgul olmuş, kendisine tabi olanları ve az ilerde; dergâhın doğusundan, Ürgüp'ten gelip İncesu'yu Kayseri'ye bağlayan Ulu Yol'dan gelip geçen ve buraya uğrayan yolcuları irşat etmiş, ağırlamış ve ihtiyaçlarını karşılamıştır. Zaten hemen karşısındaki dağlarda tekkelerini kurmuş Şeyh Şaban-ı Veli, Şeyh Çoban, Omuzu Güçlü hazretleri de böyle sarp ve hâli yerleri seçip buralarda inziva hâlinde, ancak çevre ile ilgili, gelip geçeni kondurma, doyurma ve irşat hizmetleri ile meşguldüler. Bu bölge aynı zamanda eski Hristiyanlık merkezlerinin en önemlilerinden olan Kapadokya bölgesi idi. Bilhassa Bizans Dönemi'nde, kaya içlerinde ve yer altında meydana getirmiş oldukları kilise ve manastırlarında Hristiyan keşişler, yüzyıllar boyu faaliyet göstererek bütün çevreyi tesirleri altına almışlardı. Onlar Selçuklu sultanlarının müsahahalari altında bu faaliyetlerini sürdürürken, bir taraftan da Anadolu'nun Müslümanlaşmaya başlaması üzerine Haçlı seferlerini davet edip, Anadolu'yu kana bulayan, dağları taşları şehitlik hâline getiren, bu akınlara mihmandarlık ediyorlardı. İşte bütün bu velilerin faaliyet alanı olarak böyle bir alanı seçmiş olmalarının hikmeti biraz da buna bağlı idi. Bölgenin bir ucunda, o zaman yine hâli bir yer olan Suluca Karahöyük (Hacı Bektaş)'te Hacı Bektaş-ı Veli, Kırşehir'de Taptuk Emre ve Yunus Emre, Ahî Evran, Kayseri'de Evhadüddin-i Kirmani yine Ahî Evran ve Seyyid Burhâneddin hazretleri, Erciyes çevresinde başta Şeyh Turesan Veli olmak üzere diğer bütün mutasavvıf şeyhler bu bölgeyi rastgele seçmemişlerdir. Bunlar; Haçlı belasından sonra bu defa doğudan gelen putperest Moğol vahşeti karşısında da Anadolu insanının sığınağı, moral gücü olmuşlar ve bu en buhranlı dönemlerin, inançların kaybedilmeden ve belki daha güçlenerek, bu üstün düşman güçleri karşısında Anadolu terk edilmeden felaketlerin geçirilmesinde gayret sarf etmişler.

Bu kutsal görevleri üstlenen devletlerden biri zayıflayıp yıkılmak üzere iken hemen yerine daha güçlü olanın kurulmasında da birinci derecede rol oynamışlardır. Ülkeyi her an, resmî

ordu ile birlikte düşmana karşı savundukları gibi, memlekette asayişin sağlanmasına da yardımcı olmuşlardır. Şeyh Turesan-ı Veli hazretlerinin vefatı yılında yani 1243 senesinde Sivas Kösedag'da, emirlerin tedbirsizliği yüzünden talihsiz bir şekilde Moğol ordusuna mağlup olan Büyük Selçuklu ordusunun dağılması üzerine Moğollar Sivas'ı ele geçirip yağmaladıktan sonra Kayseri surlarına dayanmışlar ve şehrin kendilerine teslimini istemişlerdir. Kayseri diğer şehirlerden farklı olarak Moğol tehdidini kabul etmeyerek müdaafaya çekilmiştir. Hâlbuki vahşi putperest Moğollar teslim olmayıp zorla aldıkları şehri tarihten silmekte ve ahalisini tamamen katletmekte idiler. Surlar içinde şehrin müdafaasını iki Selçuklu Emiri Fahreddin Ayas ve Samsameddin Kaymaz organize etmiş, onlara Ahiler ve diğer tarikat erbabı yardımcı olmuştur. Bu sırada Seyyid Burhâneddin hazretleri de şehir içinde Kale önündeki dergâhında bulunuyor idi. Belki Şeyh Turesan Veli ve dervişleri de bu müdafaada yerini almışlardır. Moğollar uzun süre zorladıktan sonra şehri alamayacaklarını anlayıp çekilmek üzere iken, şehir içinde görevli Ermeni dönmesi Hacikoğlu, gizli geçitlerden geçip Moğollar'a vararak, onlara muhasarayı kaldırmamalarını, müdafilerin her şeylerinin tükenmiş olduğunu ve güçlerinin kalmadığını ihbar etmişti. Bunun üzerine Moğollar tekrar büyük bir hışımla kalenin Sivas Kapısı'na (Şimdiki Cıncıklı Camii önündeki geçit) yüklenmiş ve buradan kapıyı zorlayarak şehre girmiştir.

Bunun üzerine şehir tarihinde görmediği büyük bir katliamla karşı karşıya kalmıştır. Moğollar bütün ailelerden işkencelerle kıymetli mallarını, paralarını almış ve sonra hepsini kılıçtan geçirmiştir. Genç kız ve erkekleri birbirine bağlayarak esir edip şehir dışına çıkarmış ve şehri ateşe vermiştir. Şehirde feryatlar ateşlere karışmış ve sanki kıyamet kopmuştu. Bu sırada dergâh önünde oturan Seyyid Burhâneddin'e de zarar vermek isteyen Moğollar sonra şeyhin kerameti ile bundan vazgeçmişlerdir. Tam bu tarihte vefat eden Şeyh Turesan Veli ise belki bu hengamede şehit olmuştur. Nitekim tekke kitabesini de Hunat Hatun şehitlik (meşhed) olarak yazdırmıştır. Hunat Hatun ise bu karışıklıkta gelini Gürcü Hatun ile birlikte buradan ayrılarak, o zaman Adana'da bulunan küçük Ermeni Krallığı'na sığınmış, daha önce Selçuklulara bağlı olan bu hain devlet, Selçukluların düştüğü bu zafiyetten istifade edip kendisine sığınan bu hanımları Moğollar'a teslim etmişlerdir.

Bütün bu hadiseler üzerine Moğollar'ın hâkimiyetini kabul etmek zorunda kalan Selçuklular yapılan anlaşma ile onlara bağımlı bir devlet hâline gelmiştir.

ŞEYH TURESAN VELİ ZAMANINDA KAYSERİ'DE TARİKATLAR

XI. yüzyılın sonu (1071 Malazgirt zaferinden sonra) ve XII. yüzyılın başından itibaren Anadolu'nun İslamlaşmasında ve iskânında, tasavvuf erbabı olan ilk İslami tarikatların önemli payı bulunmaktadır. Bunlar Anadolu'nun, Kayseri de dâhil olmak üzere büyük şehirlerine ve çevrelerine tekkelerini kurmuşlar, Selçuklu sultanları da bunlara vakıflar bağlayarak destek olmuşlardır. Erken devirde bu tarikat erbabı, bazen ordulardan önce fethedilecek topraklara geçerek bölge halkına İslamı anlatıp bölgeyi fethetme hazırlamışlardır.

Anadolu'nun diğer bölgelerinde olduğu gibi Kayseri ve çevresinde de gördüğümüz bu ilk tarikatlardan birisi Ahilik idi. Abbasi Halifesi En-Nasır Lidinullah (1180-1225)'ın kurduğu fütuvvet (gençlik) teşkilatı ile desteklediği bu tarikat yukarıda adı geçen Türkmen Şeyhi Evhaddin Kirmanî ve onun müridi ve damadı Ahî Evran tarafından Kayseri'de kurulup geliştirilmiş, zamanla Ahilik (kardeşlik), dinî veğheli bir esnaf teşkilatı hâline gelmiştir. Anadolu ve Kayseri'nin Moğollar'a karşı savunulmasında bu tarikatın ve kurucusu Ahî Evran'ın büyük gayretleri ve payı olmuştur. Bunlar şehirlerdeki tekkeleri, devlet adamları ve esnaf karışımı mensupları vasıtası ile asayişin sağlanması yanında fakirlere yardım, misafirlerin ağırlanması hizmetlerini görmüş, esnaf arasındaki düzeni sağlamış ve faaliyetleri Osmanlı Devleti'nin sonlarına kadar devam etmiştir. Ahiler Kayseri'de Han Camii ve Döner Kümbet çevresindeki eski Tabaklar (Debbağlar, Dericiler) Mahallesi'nde faaliyet göstermişler ve tekkelerini de burada kurmuşlardır. Ahî Evran aynı zamanda derici esnafı olan tabakların Piri idi. Onun Kayseri'deki tekkesi Döner Kümbet yakınında idi. Ahi Evran'ın yaşadığı mahalle ve hizmet verdiği yapı olarak kabul edilen zaviye, Kayseri Büyükşehir Belediyesi tarafından 2002 yılında onarımı tamamlanıp Kayseri Esnaf ve Sanatkarlar Odası Birliğince Ahi Evran Esnaf ve Sanatkarlar Müzesi olarak hizmete açılmıştır. Son olarak 2022 yılında Kayseri Büyükşehir Belediyesi tarafından onarımı ve teşhir tanzimi yapılan yapı, modern bir müze olarak yeniden ziyarete açılmıştır.

Kayseri'de faaliyette bulunmuş erken tarikatlardan birisi de Mevlevîlik idi. Bu tarikatı Kayseri'ye gelerek başlatan Seyyid Burhâneddin hazretleri, Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'nin babası Bahaeddin Veled'in müridi (talebesi), onun oğlu Mevlânâ'nın da hocası olmuştur. Bu tarikat mensupları Afganistan ve Özbekistan menşeli Türkmenler olup Selçuklular zamanında Anadolu'ya, Konya ve Kayseri'ye gelerek dergâhlarını kurmuşlar ve görüşlerini yaymaya başlamışlardır. Kendilerine, Ahiler gibi zamanın devlet adamları da yakınlık göstermiş ve bir kısmı onların müridi olmuşlardır. Konya'da Mevlânâ Celâleddin Muhammed'in kafi derecede yetiştigiğine kanaat getirip Kayseri'ye gelerek yerleşen Seyyid Burhâneddin, burada halktan ve resmî görevlilerden büyük destek görmüş, Kayseri'de bulunan Selçuklu veziri Vali Şemseddin İsfahani onun müridi olmuştur. Seyyid hazretlerinin dergâhı İç Kale'nin güneyinde, şimdiki Vakıf Bayram Paşa İşhanı yerinde idi. Buradaki Bayram Paşa'nın yenilediği Mevlevîhane (tekke) yakın zamanlara kadar gelmiş, sonra yıkılarak ortadan kalkmıştır. Seyyid Burhâneddin 1244 yılında vefat ederek adı ile anılan mezarlıktaki türbesine (mezarı üzerine türbe sonradan yapılmıştır) defnedilmiştir. Kayseri'de Selçuklular zamanında büyük bir Mevlevî idareci ve eşraf bulunuyordu. Bunlardan Vezir Muineddin Pervane, şimdi Kapalı Çarşı içinde kalıntıları kalmış bulunan medresesini yaptırmış ve bunu Mevlânâ'nın oğlu Sultan Veled'e açtırmıştır. Emirlerden Eminüddin Mikail ve Alameddin Kayser de kendi adlarına şehirde birer Mevlevî tekkesi kurmuşlar ve bunlara gelir kaynağı olmak üzere büyük vakıflar bağlamışlardır.

Kayseri'de erken tarikatlardan diğer birisi de Bektaşîlik'tir. O devirde, şimdiki durumda bulunmayan Bektaşîliğin kurucusu Türkistan'daki Ahmed Yesevî'nin müritlerinden olan Hacı Bektaş-ı Velî'dir. Bu tarikatın dergâhı, Anadolu'ya sekizinci yüzyılda ilk defa İslam'ı getiren ve Bizans'la yaptığı mücadelede Eskişehir'de, Seyyid Gâzi'de şehit olan meşhur İslam kahramanı

Battal Gâzi'nin, Kayseri'deki hatırası olan Battal Camii idi. Menâkıbnamelerde bu camide Hacı Bektaş-ı Veli, Şems-i Tebrîzî (Mevlânâ'nın diğer müşidi) ve Bostancı Baba (Kızılırmak kenarında Küllü köyünde dergâhı ve mezarı bulunmaktadır)'nın buluştukları belirtilmiştir. Bektaşiler daha sonra batını bir yol izlemişlerdir.

Bektaşiler gibi Kayseri'de erken faaliyette bulunan diğer bir tarikat da Kalenderîlik'tir. Tekkeleri de Kayseri'nin Kalenderhane/Cürcürler Mahallesi'nde idi. Bunlar Osmanlı Devleti'nin orta zamanlarından itibaren ortadan kalkmıştır. Tekkeleri (Kalenderhane) yakın zamanlara kadar ev olarak kullanılarak zamanımıza kadar gelmiş, yakın zamanlarda imar faaliyetleri arasında yıkılarak ortadan kaldırılmıştır. Moğollar'a karşı Kayseri savunmasında yer almışlardır.

Kayseri'de faaliyet gösteren diğer bir tarikat Halvetîlik'tir. Menşelerini Hazreti Ali (r. a) ile başlatan bu tarikatın da Kayseri'de birçok müntesibi ve şeyhi vardır. XIV. yüzyılda Şeyh Tacettin Veli bu tarikatın meşhur şeyhlerinden olup bugün ismi ile anılan mahallede türbesi, dergâhı (yıkılmış) ve camisi (yeniden yapılmış) bulunmaktadır. Bu dergâha Osmanlı Dönemi'nde büyük vakıflar bağlanmıştır. Yine bu tarikatın Seyyid Burhâneddin hazretleri Türbesi yakınında başka bir tekkesi daha bulunmakta idi.

Selçuklular zamanında Kayseri'de faaliyette bulunan diğer bir tarikat da İshakilik'ti. Ebu İshak Alemdari tarafından kurulmuş bulunan bu tarikatın tekkesi de Yoğunburç'un ve buradan Kiçi Kapı'ya giden yolun güneyinde idi ve yakın zamanlara kadar Kalenderhane gibi ev olarak kullanılıyordu. Bu ev de yakın zamanlarda yıkılmış olup şimdi burada tarikata ait mezarlar bulunmaktadır.

Bu dönemdeki bir başka tarikat da Rufailik'tir. Hazreti Ali soyundan geldiği belirtilen Seyyid Ahmed Rufai'nin kurduğu bu tarikat, Selçuklular Devrinde Develi'de Seyyid-i Şerif tarafından ve XIV. yüzyıl sonunda da Kayseri'de Zeynel Abidin (İmam Sultan) hazretleri tarafından faaliyete başlatılmıştır. Bu tekkeye ait olarak vakıflar kurulmuş, türbeyi Padişah II. Abdülhamid yenilemiştir.

İşte Anadolu'da böyle bir ortamda Şeyh Turesan hazretleri de Tekke Dağı'nda dergâhını kurmuş ve kendisine, diğer tarikatlarda olduğu gibi Selçuklu ailesi destek olmuştur. Bu aileden Anadolu Selçukluları'nın en büyük hükümdarı Alâeddin Keykubad'ın hanımı ve Gıyaseddin Keyhüsrev'in annesi Hunat (Mahperi) Hatun Şeyh Turesan Veli'nin dergâhını yaptırmış ve etrafındaki büyük bir araziye kendisine vakıf olarak tahsis etmiştir. Yine onun oğlu Sultan II. Gıyaseddin Keyhüsrev, Kayseri'nin eski hava meydanı güneyinde, Billur Bağları içerisinde, şimdi kalıntıları bulunan tekkeyi, Şeyh-i Ekber İbni Arabi hâlifesi Taceddin Emir Tac isimli şeyhe tahsis etmiş, etrafındaki araziye ve buraya Hisarcık'tan akıp gelen suyu bu şeyhe vakfetmiştir.

ŞEYH TURESAN VELİ'YE VAKIFLAR BAĞIŞLAYAN HUNAT HATUN

Selçukluların büyük sultanı I. Alâeddin Keykubad, 1220 yılında tahta çıktığında kendisine ilk hedef olarak Alanya şehrinin fethini seçmişti. Büyük sultan, ordusu ile muhasara ettiği çok

sarp ve müstahkem durumda olan Alanya Kalesi'ni fethetmekte zorlanmış ve hatta o yıl bundan vazgeçip muhasarayı kaldırmaya karar verdiği esnada rüyasında kendisine fethin nasip olacağı bildirilmiştir. Bunun üzerine muhasaraya devam eden sultana az sonra kalenin Bizans valisinin elçileri gelerek, kaleyi teslim edeceklerini, ancak bazı, şartlarının olduğunu bildirmişlerdir. Bu şartların sultan tarafından kabulü üzerine kalenin tekfurı (valisi) gelip teslim olmuştur. Tekfurun şartları içinde kendisinin ve ailesinin canlarının bağışlanması kızının sultan tarafından zevceliğe kabul edilmesi talepleri vardı. Bu şekilde kaleyi teslim alan sultan, büyük bir merasim ve nümayişle, mehterhanenin yeri göğü inleten nağmeleri arasında, Alanya'nın yerli halkının ve papazlarının karşılamaları ile bu cennet şehre girmiş ve Cenab-ı Hakk'a hemen şükür niyazında bulunmuştur.

Hunat Hatun işte Alâeddin Keykubad'ın, Alanya Tekfuru'nun kızı olan zevcesidir. Müslüman olunca "Mahperi" adını almış, halk ona hanımefendi manasında Huand (Hunat) ismini vermiştir. Alâeddin Keykubad'dan Gıyaseddin Keyhüsrev isminde bir oğlu olan Hunat Hatun 1236 yılında kocasının Kayseri'de vefatı üzerine oğlunun tahta çıkması ile Valide Sultan olmuş ve hemen Hunat Camii'nin inşaatını başlatıp 1238 yılında bu büyük mabedi tamamlatmıştır. Caminin bir köşesine de kendi türbesini yaptırmıştır. Bundan sonra uzun sürecek hayatını müte-deyyin bir hanım olarak, hayır eserleri yapmakla geçiren Hunat Hatun, Tokat, Çekerek (Yozgat) arasına, yol emniyetini sağlamak ve ticaret yapan tüccarları ücretsiz olarak konaklatmak için dört büyük kervansaray yaptırmıştır ki bunlardan Tokat'ın Pazar ilçesinde olanı (Hatun Hanı) hâlen ayakta. Camisine ve hanlarına aynı zamanda büyük gelir kaynakları olan vakıflar bağlamıştır.

Hunat Hatun'un, Ürgüp ilçesi kendisine tahsisli malikânesi idi. İşte oğlunun saltanatı zamanında (1237-1245) bu çevrede dinî faaliyetlerini sürdüren ve kendisinin de takdir ve saygısını kazanmış bulunan kerametleri ile maruf Şeyh Turesan Veli hazretlerine İncesu ile Ürgüp arasında kuş uçmaz, kervan geçmez Tekke Dağı'nda, kervansaray gibi olan tekkesini inşa ettirmiş ve buraya geniş vakıflar bağlamıştır. O zamanki imkânlarla buraya gerekli malzemeyi taşıyıp bu binayı yaptırmak gerçekten büyük bir kadirşinaslık olup, Hatun'un Allah yolundaki cehd vasfını ve Şeyh Turesan Veli hazretlerinin onun üzerindeki tesirini ortaya koymaktadır.

ŞEYH TURESAN VELİ TEKKE Sİ

Şeyh Turesan Veli'nin hayat hikayesi hakkında şimdilik maalesef herhangi bir tarihî malumata sahip değiliz. Onun hakkında halk arasında bir kısım menkıbeler anlatılmakta olup, kurmuş olduğu tekkesinin şeyhliği İncesu'da sülalesi olan ailede yakın zamanlara kadar devam etmiştir. Devrin maruf şeyhi olduğu anlaşılan Turesan Veli'ye, Valide Sultan Mahperi Hunat Hatun Tekke Dağı'nda, Durağım mevkiinde bugün de ayakta bulunan tekkeyi (zaviye) yaptırdı hediye etmiş ve etrafındaki geniş araziye de vakıf yaparak kendisine ve kendisinden sonra devam edecek tarikatına bağışlamıştır. Tekkenin bu enterasan yeri seçilirken bu yeri Turesan Veli'nin, şimdi tekke önünde bulunan ortası delikli büyük bazalt siyah taşı, Erciyes'ten atarak tayin ettiği, taşın durduğu bu yere Durağım dendiği hakkında halk arasında menkıbeler anlatılmaktadır. Hunat Hatun, Turesan Veli'ye bu zaviyeyi bağışlarken, oğlu Sultan II. Gıyaseddin Keyhüsrev de yukarıda

belirtildiği gibi Kayseri’de Kızıl Köşk olarak bilinen Billur Bağları’ndaki, şimdi kalıntıları kalmış tekkeyi Mevlânâ Emir Tac isimli şeyhe, Hisarcık Suyu’nu da vakfederek bağışlamıştır. Yine Şeyh Turesan Veli devrinde çevrede Kayseri’de Seyyid Burhâneddin hazretleri ve Ahî Evran dergâhları da faaliyette idiler. Küllü köyünde Bostancı Çelebi (Baba), Yılanlı Dağ arkasında Koyun Baba, Şeyh Şaban köyünde Şeyh Şaban-ı Veli ve Omuz Gürzlü, yine Şeyh Şaban köyünde Şeyh Çoban, Şeyh Turesan Veli gibi hâli yerlerde kurmuş oldukları tekkelerinde tasavvufa, ilim, zikir ve taatla meşgul idiler.

Hunat Hatun’un bu sarp ama asude, sakin bir manevi havası olan bu güzel vadide, çevreden getirttiği taşlarla yaptırmış olduğu tekke yaklaşık 21x14 metre ebadında olup dikdörtgen bir plana sahiptir. Duvarlar küçük sıralı kesme taşlarla inşa edilmiş, bina tonoz ve kemerlerle örtülmüştür. Ortada sembolik küçük bir kubbesi bulunmaktadır.

BİNA MİMARİSİ

Binaya doğudan basık kemerli tezyinatsız bir cümle kapısından girilmektedir. Kapı üzerinde 90x50 cm ebadında, maalesef düşme neticesi kırılarak bir kısmı eksilmiş mermer kitabesi bulunmaktadır. Binada kapı üstlerindeki duvar genişliği ağaç kirişlerle örtülmüştür. Cümle kapısından, binanın doğu-batı istikametinde uzanan kapalı avlusuna (hol-salon) girilir. Girişin hemen sağında eyvan şeklindeki bölümden kuzeydeki hana geçilir. Ortada uzanan salonun üzeri tonozla örtülü olup ortada iki takviye kemeri bulunmaktadır. Bu kemerler arasında üzeri alemli küçük sembolik kubbe yer alır. Avluya açılan soldaki, dışarıdan duvar ve mihrap çıkıntısı bulunan oda mescittir. Mescidin güneyinde mihrabı bulunmaktadır.

Mescitten sonraki oda, içerisinde Şeyh Turesan Veli’nin medfun olduğu türbedir. Türbenin salona kapısı ve bir penceresi açılmaktadır. Sağda, dipte bulunan oda, Şeyhin kullandığı oda olmalıdır. Üst tarafta bir penceresi vardır. Onun yanındaki oda ise tekkenin mutfağıdır. Mutfağın dama bacası bulunmaktadır. Avlu, türbe kapısı yanından itibaren dipte zeminden yükseltilip tirabzanlarla bir seki yapılarak oturma/sohbet mahali (eyvan) meydana getirilmiştir. Avlu tabanı dağdan getirilen iri parçalı düz taşlarla kaplanmıştır. Odaların tamamının üstü tonozdur. Mutfağın avlu duvarı önünde dama çıkan merdiven bulunmaktadır. Cümle kapısının sağındaki holden geçilen, binanın kuzeyini boydan boya kaplayan han kısmında duvarlarda hayvanların bağlandığı delikli taşlar bulunmaktadır. Burası sonradan mezarlık hâline getirilmiştir. Binanın üzeri toprakla örtülmüş bunun da üzeri çevrede bulunan tabii düz sallarla kaplanmış, bu sallar duvar üzerilerinden taşınarak yağışlara karşı saçak meydana getirilmiştir. Mescit ve türbenin damları diğerlerine göre daha yüksek tutulmuştur. Binanın taşları üzerinde, bu devirdeki diğer binalarda da görülen Selçuklu taşçı ustalarının işaretleri görülmektedir. Ancak sonradan taşlar üzerine hatıra olarak çizilen çizikler orijinal işaretleri nerede ise görünmez duruma getirmişlerdir. Bina da bu hâli ile sağlam vaziyette günümüze intikal etmiş, nadir Selçuklu zaviyelerindendir.

KİTABE

Giriş kapısı üzerinde bulunan 60x50 cm ebadında beyaz mermer yazılmış dört satırlık kitabe, maalesef buradan düşerek kırılıp parçalanmış, bu esnada da binayı yaptıran Hunat Hatun'un ismi ve binanın yapılış tarihi kaybolmuştur. Sonradan incelenen izlere göre eksik kısımlar tamamlanmaya çalışılan bu kitabede:

Emere bi-imareti hazi- el-meşhed fi eyyam-ı devlet (is-sultan) İl-ilzam Gıyase'd-dünya ve'd-din Sul tan-ı Selatinü'l-A (rab)

Ve'l-Acem ebi'l-feth Keyhüsrev bin Keyku (bad).....(e)

mirü'l- mü'(minin) el-meli (ket)

İl-kebire Safveti'd dünya ve ve'd-din es-sahibü'l -

hayrat sene 640 yazılıdır.

Tercümesi:

Bu meşhed'in (şehitlik) yapımı, Keykubad'ın oğlu Büyük Sultan, dinin ve dünyanın yardımcısı (Gıyaseddin) Arap ve Acem Sultanlarının Sultanı, fatih, müminlerin emiri'nin (devrinin Abbasi Halifesi'nin) delili Keyhüsrev'in saltanat günlerinde büyük Melike, dinin ve dünyanın temiz hanımı hayrat sahibi (Mahperi Hatun) tarafından 640 senesinde emredildi.

Kitabenin kırılarak eksilen kısımlarını Hunat Hatun'un Kayseri Hunat Cami ve burada bulunan türbesindeki mezar taşı kitabelerine göre tamamlamış bulunuyoruz. Saffetü'd-dünya ve'ddin, Hunat-Hatun'un kitabelerde geçen unvanıdır. Yine kitabelerde büyük melike olarak da anılmakta, ismi ise "Mahperi" olarak yazılmıştır. Oğlu Sultan Gıyaseddin Keyhüsrev de Büyük Sultan, fatih, Arap ve İran Sultanlarının Sultanı gibi büyük sıfatlarla anılmıştır. Kitabede esas tekkenin Şeyhi Turesan Velî'nin ismi geçmemekte olup, binadan da tekke, zaviye olarak değil, meşhed (şehitlik-türbe) olarak bahsedilmiştir. Bundan anlaşıldığına göre Şeyh vefat ettikten sonra burası bir bakıma onun şehitliği (türbesi) olmuştur.

ŞEYH TURESAN VELİ ZAVİYESİ'NİN VAKFIYESİ

Mahperi Hunat Hatun'un Şeyh Turesan Veli Zaviyesi'ne vakfettiği arazi için yazdırmış olduğu orijinal vakfiye maalesef zamanımıza gelememiş, kaybolmuştur. Bu vakfiye belki İncesu'daki eski ailelerin birinde eski evrakların arasında bulunmaktadır. Vakıflar İdaresi geçen asrın ortasında, Osmanlı Devleti'nde bakanlık iken mütevellilerden vakfiyeleri emaneten toplayıp bunların metinlerini Arapçadan olanları tercüme ettirerek defterlere kaydettirdikten sonra iade etmiş, bu arada birçoğunun asılları da Bakanlıkta kalmıştır. Şeyh Turesan Zaviyesi Vakfiyesi de daha önce bu şekilde tercüme edilip deftere kaydedildikten sonra, aslı o zamanlar tekke şeyhi mütevelliyeye iade edilmiş ve vakıf özel bir statüye (Haremeyn, Mekke, Medine vakıfları arasına) alınmıştır. Bu durumda asıl vakfiyenin yakın zamanlara kadar elde olduğu anlaşılmaktadır.

Hâlen Vakıflar Genel Müdürlüğü'nde 732. defterin 168. sayfasında kayıtlı bulunan vakfiye tercümesi, maalesef yanlışlar yapılarak Arapça aslından yapılmıştır. Bahis konusu vakfiyenin tercümesi aynen şöyledir:

Sebeb-i tahrir-i kitab-ı mer'î budur ki, Liva-yı Niğde ve Kaza-yı Ürgüp'de mütemekkin olan Sultan Alâeddin zevce-i Huand Hatun Şer'i Nebevide gelüb şöyle takrir-i kelim ve tabir-i anî' meram kılub dediki: Hal-i sahihamla temellük edindiğim Liva-yı Niğde ve Kaza-yı Ürgüp müza-fatından Sultanım nam karye ki on iki sehimden Sultancık ve Saraycık ve Kozluca ve biz-ziyaret ve Kabak Depe ve Zambucak ve Sunular Kalası ve karadan öz sıra sağ tarafa giden Öz Ovası yolu kat olunup Ulu Yol ve Ağca Meşhed, Ulu Yol ve Saraycık ve yine Ulu Yol sıra Han Kaşı'na varınca Kaş sıra Fakıhlı Dervendi ve Kaş sıra Sülüklü Pınarı ve Kaş sıra Kum Başı ve Kafirler Kalası Kaşı ve Celebir Deresi Kaşı ve Karalar Kaşı ve Keklik Kaşı sıra Dedemli Kuyusu, öz sıra Kangallı Özü ve Bey Çardağı önünden giden öz sıra ve Kibel Kara'ya giden yolu kat edüb ve öz sıra Ak Köy yolu, Samed ve Göç yolu ve Muslucuk ve Timurtaş Su adlı ve Çakmak Taşı ve Yalnız Ceviz ve Eşekli Beleş'i'ne giden yol sıra biz-ziyaretinde nihayet bulup bu zikrolunan araziden hasıl olan hububatın öşürlerin ve resm-i çift ve resm-i bennak ve resm-i cebe ve resm-i ganem ve resm-i kovan ve resm-i bad-i heva ve resm-i arusane rızaen'lillah ve Ruh-ı Muhammed Mustafa sallı Allah'ı aleyhi ve sellem için vakfeylemiştir. Şöyle kim, eazze-i kiram dan ve meşayih-i izamdan ve Zaviye-i Şeyh Turesan için şart eylemiştir kim, bade'l-işa, zikr'ullah kıraat idib hulusla bade'z-zikir sure-i Mülk tilavet ide ve mezkûr Şeyh Turesan zi-hayatta oldukça el-masraf ba'de't tamirü'r-rekâbet bu şartları eda ide. Bade'l-intikal evlada meşruta olub, evlad-ı seccade-nişin olanların ve cihet-i tavliyeti ve cihet-i meşihatı ve cihet-i kitabeti ve cihet-i nezaret ve cihet-i imameti ve cihet-i evladiyet ve meşrutiyet Şeyh Turesan'ın evladı ve evladının eslahına ve evlad-ı evlad-ı silsilesine ve ehbabından gerekdir. Kim bu kavli ve şartını tebdil ve tağyir iderse, ruz-ı ahiretde ve buzur-ı Hak'da davacıyım. Şart'il-vakıf kenesi-ş-şeri' kavlihi tealacelle celililihi, "vasiyeti iştittikten sonra değış tiren olursa bunun günahı değıştirenlerin üzerinedir. Allah şüphesiz یشitir ve bilir" (Bakara Süresi, 18. ayet) ayet-i kerime fehvası üzere şart-ı vakfın teazzürü minveka ketb ve terkim olundu, vakt-i hüccetde izhar oluna, seneti semane ve tisinve hamse mie (598).

Vakfiye tercümesinin üzerindeki kayıttan H. 1157/M. 1745 senesinde kaydedildiğı belirtilen bu suret, yukarıda da belirtildiğı gibi birçok hatalarla tercüme edilmiştir.

Eğer elimizde orijinal vakfiye bulunsa idi bu hataların doğrusunu görmek mümkün olacaktı. Bu hataların başında, sona yazılan vakfiyenin tarihi gelmektedir. Burada yazılan hicri 598 tarihinin doğru olması mümkün değildir. Zaviyenin kitabesinden binanın II. Gıyaseddin Keyhüsrev'in sultanlık günlerinde yapıldığı yazılıdır. II. Keyhüsrev, Hicri 634-644 yılları arasında saltanatta bulunmuştur. Vakfiye tarihinin de bu yıllar arasında yani Miladi 1236-1246 yılları arasında olması gerekmektedir. Vakfiyenin genel olarak değıerlendirilmesine gelince:

Vakfiyenin başında, bu vakfiyenin yazılmasının sebebinin, o devirde Niğde Livası (sancağı)'na bağı Ürgüp kazasında oturan (Ürgüp Hunat Hatun'un malikânesi idi) Sultan Alâeddin (Keykubad I)'in hanımı Hunat Hatun'un mahkemeye gelerek aşağıda sınırlarını tarif ettiğı araziye vakfettiğini

söylemesi olduğu belirtilmiştir. Bu arazi Ürgüp ilçesine bağlı Başdere ile İncesu ilçesi arasında bulunan, bugün İncesu ilçesi sınırlarında kalmış olan dağlık mıntıkadır. Genel olarak Sultanım denilen bu arazinin sınırları içinde geçen Kabak Tepe, Ulu Yol, Kum Baş (Kum Kuyu olarak), Kafirler Kalesi (Gavur Kalesi olarak), Karalar (Karanı Dere olarak), Keklik Pınarı (Keklice Pınarı olarak), Dedemli Kuyusu, Bey Çardağı, Kibel Kaya (Üç Kaya olarak), Akköy Yolu, Demirtaş Su mahalleri bugün de bilinmektedir. Hunat Hatun bu araziden alınan öşür, çift vergisi, kazanç vergisi, silah vergisi, koyun vergisi, arı kovanlarının vergisi, ticaret vergisi ve evlenme vergilerini önce Allah rızası için ve Hz. Muhammed'in (S.A.V) ruhu için, sonra Şeyh Turesan Zaviyesi için vakfetmiştir. Bunun için şu şartları ortaya koymuştur. Yatsı namazından sonra ihlasla Cenab-ı Hakk zikredilecek ve bu zikirten sonra Kuran-ı Kerim'den Mülk Suresi okunacaktır. Şeyh Turesan hayatta oldukça vakıf gelirlerinden zaviyenin tamir ve ihtiyaçları karşılanacak, şeyhin vefatından sonra evladından yerine şeyh olanlara (seccade-nişin) ve vakıfta bulunan mütevellilik (vakfin idarecisi), şeyhlik, katiplik, nazırlık ve imamlık görevleri ile şeyhin evladına ve evladının evladına tahsisat ve hisse verilecektir. Yani vakfin gelirleri, şeyh hayatta iken şeyhin kendisinin ve zaviyenin ihtiyaçları ile binanın bakım ve onarımına, kendisinden sonra yerine Şeyh olacak evladının eslahına, (layık olan en iyisine), vakıf görevlilerine ve sülalesine ödenecektir. Vakfiyenin sonunda da her vakıfta olduğu gibi vakfin ifadelerini ve şartlarını değiştirenlerden ve aslını bozanlardan ahirette, mahşer gününde davacı olunduğu belirtildikten sonra yine vakfiyelerde genellikle bu hususa dayanak olarak alınan Kuran-ı Kerim'den Bakara Suresinin 181. Ayeti olan "Vasiyeti işittikten sonra değiştiren olursa, bunun günahı değiştirenlerin üzerinedir. Allah şüphesiz işitir ve bilir" ayeti zikredilmiştir. Sonunda da vakfiyenin 598 senesinde yazıldığı kaydedilmiştir.

Vakfiyenin sonuna yine diğer vakfiyelerde olduğu gibi vakfin kurulduğuna şahit olanların isimleri yazılmıştır. O devirde Valide Sultan'ın vakfına şahitlik yapan bu şahıslar şunlardır: Şeyh Şeref İbni Süleyman, ileri gelenlerin özü Şeyh Hasan Bey ibni Süleyman (esas binada), ariflerin başı Ahi Hüban (çoban olabilir) İbni Ahi El-Vusuli, Yahya Halife İbni Burhan, El-Hac İvaz İbni Yakup, seyyidlerin yücəsi (küh-ı seyyid) Şeyh Ali ibni Ali, Küşük- zade Süleyman ibni Mehmed Efendi, Omer Sufi ibni Veli, Şabanzade Muhammed Efendi ibni Musa Efendi, Köse Ali ibni İshak, Murtaza Bey ibni Veli, Beyazıd Bey ibni Mustafa, Ali Ağa ibni Hacı Bekir, Hüseyin Ağa ibni-Hac Receb.

Vakfiyenin başında ise vakfı tasdik eden Ürgüp kazası kadıları Hüseyin, Seyid Ahmed, Muhammed ve Ali'nin tasdik cümleleri bulunmaktadır.

Görüldüğü gibi Hunat Hatun'un vakfının şahitleri genellikle devrin tasavvuf erbabı şeyhlerden oluşmaktadır. Tabii ki bunlar o çevrede faaliyette bulunan tarikat erbabıdır. Vakfiye tercümesinde bu isimler yazılırken de hatalar yapılmış olabilir. Birinci şahit Şeyh Şeref Kayseri'de Osmanlı döneminde tespit edilmiş evliya (yatır) listelerinde bulunan Şeyh Şerafeddin Nurbahsi'nin ismini akla getirmektedir. İkinci şahit Süleyman oğlu Şeyh Hasan Bey'in isminin yanına yazılmış bulunan "Allah'a ait olan asıl binada" ibaresi bunun zaviyenin Şeyhi Şeyh Turesan olabileceğini düşündürmektedir. Üçüncü Şahit Ahi Çoban (Huban gibi yazılmış) Develi'nin köylerinden Kulpak köyünde tekkesi bulunan Şeyh Çoban olabilir. Yine Şabanzade Muhammed Efendi de Şih

Şaban köyünde medfun Şeyh Şaban ailesinden bir zat olabilir. Hacı İvaz İbn-i Yakup, Kayseri'de Camikebir Mahallesi'nde bulunan eski Hacı İvaz Mahallesi'nin ismini hatırlatmaktadır. Vakfiyeyi tasdik eden hakimlerin tamamının da Ürgüp kadıları olması (herhâlde art arda görev yapmışlardır) dikkat çekicidir. Vakfiye tercümesinin üzerine yazılan H. 1157/M. 1745 tarihli kayıta, H. 1157 tarihinde geçerli ve yürürlükte olan asıl vakfiyenin mütevelliden alınarak Haremeyn (Mekke-Medine) vakıflarının nazırlığına kaydedilmesi (dâhil edilmesi) için padişahın fermanı olduğuna dair, mealen şu ibare bulunmaktadır: Aynı zamanda Dârüssaâde Ağası olan Haremeyn Evkafının (vakıflarının) Nazırı (Bakanı) Hacı Beşir Ağa Divan-ı Hümayun'a (hükümete) arz (dilekçe) göndermesi üzerine, nezareti altında olan Nigde kazasının Ürgüp kasabasında bulunan merhum Şeyh Turesan Evkafı'nın Mütevellisi (Vakıf idarecisi) ve Şeyhi olan Hacı Abdullah kendisinde olan asıl vakfiyeyi, vakfın mütevelliliğine ve diğer vazifelerine başkalarının müdahale edememeleri için, Nezaret Muhasebesine kaydettirmek istediğine dair dilekçe ile müracaatı üzerine, elindeki asıl vakfiye Nezaret Muhasebesine kaydedilmiş ve vakfa haksız yere müdahale edenlerin menedilmesi için Sultan'dan ferman alınarak buna uygun emirname yazılması için bu tezkere verilmiştir, H. 22 Zilhicce 1157/M. 26 Ocak 1745.

Bu önemli kayıttan da o tarihte (1745) Hunat Hatun'un, aslı Arapça olması gereken asıl vakfiyesinin, yine o tarihte mütevellî ve şeyh olan Hacı Abdullah Efendi'nin elinde olduğu ve vakfa bir takım haksız kimselerin müdahalede bulundukları, bunların önlenmesi için, Haremeyn Evkafı Nazırlığı'na müracaat ederek, vakfiyeyi oraya kaydettirip vakfa müdahalelerin önlenmesi için nazır olan Darüssaade Ağası (Padişahın Sarayda işlerini gören zenci hadım ağa) Hacı Beşir Ağa'ya müracaatla padişahın ferman aldığını öğrenmiş bulunuyoruz. Burada dikkat çeken husus, Osmanlı Devleti'nde vakıflar bakanlığı kurulmadan bu vakfın böyle özel bir muameleye tabi tutulmasıdır.

ŞEYH TURESAN VELİ VAKFININ İNCESU'DA BULUNAN EVLADI ELİNDEKİ ESKİ EVRAKI

Şeyh Turesan Veli'nin İncesu'da bulunan ve atalarının vakfın şeyhlik ve mütevelliliğini yaptığını belirten ailesi elinde berat, berat sureti, muhasebe evrakı gibi bir kısım eski evrak bulunmaktadır. XIX. yüzyıla ve XX. yüzyıla ait olan bu evrak tarih sırası ile şunlardır:

I- Hicri 10 Recep 1279/Miladi 1 Aralık 1863 tarihli berat (padişah fermanı) sureti

Suret-i Berat-ı Alişan

1277 senesi Zilhiccetüş-i şerifesinin 17. günü (26 Haziran 1861) Taht-ı ali Baht-ı Osmani üzere Cülus-u Humâyun-ı meymenet makrunum vaki olup (bu tarihte Sultan Abdülaziz'in tahta çıkması üzerine) umumen tecdid-i berat olunmak (beratların yenilenmesi) kaide-i meriyet-i saltanat-ı seniyyeden olduğuna binaen (saltanatın kaidesi olduğundan) Haremeyn-i muhtareme'ne tabi evkaftan (Mekke-Medine vakıfları idaresine dâhil edilmiş vakıftan) Vilayet-i Anadolu'da Ürgüp kazasında müteveffa rahmetli Şeyh Turesan Zaviyesi'nde müteveffa Sultan Alâeddin

zevcesi müteveffiyе (rahmetli) Huand Hatun evkafından olmak üzere yövmi (günlük) bir akçe vazife ile ber- vech-i meşrut (şartlarına uygun olarak) katib-i vakıf ciheti mutasarrıfla iş bu rafian-ı tevki-i refiüŝ-şan-ı hakani (Sultanın bu fermanı) ile Emrullah ve Safi ve Mehmed Arif veledan-ı Abdullah'ın oğulları yedlerinde (ellerinde) olan atik (eski) berat bit- takdim tecdid-i rica olunmakdan naŝi takdim edilerek (yenilenmesi rica edildiğinden) kuyuda (arşive) müracaat olundukda cihet-i mezkûre (bahis konusu görev) ikiyüz altmış sekiz senesi muharreminin sekizinci günü (3 Kasım 1851) tarihiyle mumaileyhimin (adı geçenlerin) uhdelerinde (üzerlerinde) olduğı tebey-yün eylemiş (belgelenmiş) olduğundan kaydı ve atik beratları mucibince (gereğince) tecdiden (yeniden) berat-ı şerifim ita olunmak (verilmek) babında sadır olan (verilen) ferman-ı alıŝanım veçhen tecdiden (yeni olarak) mumaileyhim uslub-ı sabık (adı geçenler eski durum) üzere cihet-i mezkûreye (adı geçen görev) vazife-i mersumesiyle (aynı vazife ile) mutasarrıflar (yetkili) olup işbu berat-ı alıŝanıma mugayir (aykırı) mutasarrıfları umuruna (yetki işlerine) taraf-ı aherden (dışardan) müdahale olunmaya, şöyle bileler, alamet-i ŝerifeye (tuğralı bu fermana) itimat kılalar. Tahriren fi yövmi'l-aŝir min ŝehr-i Receb-i ŝerife- seneti tis'a ve seb'in ve miete ve elf (1279 senesi ŝerefli Receb ayının onunda, 1 Ocak 1863'te yazıldı.) Kostantiniyetü'l -Mahrusa (İstanbul şehri)

Görüldüğü gibi, şeyh Turesan Vakfı'nda katiplikle görevli Abdullah'ın oğulları Emrullah, Safi ve Mehmed Arif'in 1851 tarihli beratları, yeni Padişah Abdülaziz'in babası Abdülmecid'in vefat edip 1861 tarihinde onun yerine tahta çıkması üzerine, adet gereğı yeni padişah tarafından yenilenmiştir.

2-Hicri 8 Safer 1284/Miladi 11 Haziran 1867 tarihli berat sureti

Sûret-i Berat-ı Alışan

Haremeyn-i muhteremeyne tabi evkaftan Niğde sancağında kâin Ürgüp kazasında merhum şeyh Turesan Zaviyesi'nde Sultan Alâeddin Zevcesi merhume Huand Hatun vakfından şehriye (aylık) beş akçe ile rubu'(dörtte bir) hisse meşihat cihetinin (şeyhlik vazifesinin) tevcihine dair varid olan inha (tayin) üzerine kuyud-i mutasarrıfası (özel dosyası) bil-ihraç (çıkartılarak) muameley-i kalemiyesi ledel-icra (gerekli işlem yapılp) ol babda (o konuda) canib-i Mahkeme-i Teftiş-i Evkafdan (vakıfların teftiŝini yapan mahkemedен) alınan ilam ve kayd-ı ŝeyhülislamiyeden kılınan iŝaret muciplerince (uygun olarak) cihet-i mezkûre hisseye müteveffa (merhum) Seyid şeyh Musa'nın mahlulünden (yerinin boşalmasından) sagir (küçük) oğlu ve evlad ve evlad-ı evlad-ı vakıftan (şeyh Turesan Velî evladından) iş bu rafi-i tevki-i refiüŝ-şan-ı hakani (sultana ait bu yüksek değeri haiz ferman) Yusuf bülüğ olup (ergenliğe ulaŝıp) eday-ı hizmete iktidar gelinceye değin (hizmeti yapmaya kabiliyetli olana kadar) tarafı.... ve müŝtereki şeyh Abdullah, bin- niyabe (vekaleten), bila kusur (eksiksiz) eday-ı hizmet etmekte terk ve tekasül (tembellik) eder ise rifatten (ileri gelenlerden) ahire (bir başkasına) verilmek şartıyla bit-tevcih (uygun görülerek) yedine (eline, kendisine) berat-ı alıŝanım ita kılınmak (ŝanlı beratını verilmek) babında (hususunda) canib-i Vezaret-i Evkafı Hümayunumdan (benim vakıflar bakanlığımdan) ilam kılınmış (karar verilmiş) olmağla (olması üzerine) mucibince tevcih olunmak (gerekçesi ile verilmek) fermanım olmağın (emrim olması üzerine) 1283 senesi Zilkadesinin 22. günü (28 Mart 1867) tarihiyle iş bu berat-ı

hümayunumu virdim ve buyurdum ki mumaileyh (adı geçen) sagir (küçük) Yusuf ziyd-i rüşdde (rüşd, er genlik sahibi olunca) cihet-i mezkûre (bahis konusu makam) vazife-i mersümesiyle (söz konusu görevleriyle), şart-ı mezkûr üzere (bahsedilen şartlara göre) mutasarrıf (sahip) olup iş bu berat-ı alışıma mugayir tasarruf umuruna (sahip olma işlerine) taraf-ı aherden (başkaları tarafından) müdahale eylemiyeler. Şöyle bileler, alamet-i şerifime itimad kılalar. Tahriren fi'l-yöv-mi's- samin Safer sene erbaa ve semanin ve mieteyn ve elf (1284 senesi safer ayının 8. günü 1 Haziran 1867'de yazıldı). Kostantiniyyetü'l- mahrusa (İstanbul şehri)

Bu fermanla Şeyh Turesan Veli vakfının vefat eden dörtte bir hisseli mütevellisi Şeyh Musa'nın şeyhlik görevine küçük oğlu Yusuf tayin ediliyor, ancak Yusuf küçük olduğundan o büyüüp rüşdüne erinceye kadar bu göreve vekaleten yine vakıf evladından Şeyh Abdullah getiriliyor.

3- Hicri 19 Cemazielevvel 1284/Miladil8 Eylül 1867 tarihli berat sureti

Suret-i Berat-ı Alişan

Haremeyn-i Muhteremeyne tabi evkaftan vilayet-i Anadolu'da Niğde Sancağı dâhilinde Ürgüp kazasında vaki Sultan Alâeddin zevcesi merhume Huand Hatun vakfının senevi yirmi gurus, haremeyn müşterekleriyle mean tediye etmek üzere şehriye (aylık) yedi buçuk akçe vazife ile nısıf semen (sekizde dört) tevliyet cihetinin tevcihine (vakıftaki mütevellilik görevinin verilmesine) dair varid olan inha (tayin) üzerine kuyud-ı mutasarrıfası (bakanlık taki özel evrakı) bil-ihraç (çıkarılarak) muamele-i kalemiyesi ledel icra (gerekli işlemi yapılp) ol babda (bu hususta) canib-i Mahkeme-i Teftiş-i Evkafdan (vakıfların teftişine bakan mahkemeden) alınan ilam (karar) mucibince (gereğince) nısıf semen hisse cihet-i mezkûre mutasarrıfı (Mutevelliliğin sekize dört hissesine sahip) Es-Seyid Şeyh Musa'nın fevtiyle (ölümüyle) mahlulünden (görevi boşaltmasından) evladiyet ve meşrutiyet üzere (vakıf evlatlık ve şartlarına uyan) sulb-i sagir (küçük öz) oğlu, işbu rafi-i tevki-i refi-i alişan-ı hakani (padişahın bu yüksek fermanına muhatap olan) Es- Seyid Yusuf, baliğ (yetişmiş) olarak eday-ı hizmete (hizmet yapmağa) kesb-i iktidar (kabiliyeti) gelinceye değin tarafından hissedarı (bu görevin diğer hisse sahibi) Es-Seyid Şeyh Abdullah umur-ı vakfi (vakıf işlerini) kaim-i makamlık (vekillik) veçhiyle (şekliyle) ber-mücib-i nizam (usulüne uygun olarak) vakf-ı mezbur umuru (bahis konusu vakfın işlerini) hüsn-i idare ile (iyi idare ederek) beher (her) sene muhasebeye mean rü'yet eylemek (vekil olduğu görevin muhasebeye hesabını vermek) ve terk ve tekasür (kusur) eder ise rif attan ahire (ileri gelenlerden başka birine) verilmek şartıyla bit-tevcih yedine (eline) berat-ı alışıma ita olunmak babında canib-i Nezaret-i Evkaf-ı Hümayunumdan (Vakıflar Bakanlığından) ilam kılınmış olmağa mucibince tevcih olunmak (gereğince görevlendirmek) fermanım olmağın 1284 senesi Cemazielevvelinin 5. günü (4 Eylül 1867) tarihiyle iş bu berat-ı hümayunumu virdim ve bü yürdüm ki sagir-i mumaileyh (adı geçen küçük) nısıf semen hisseye tevliyet-i mezbûre (söz konusu sekize dört mütevellilik hissesine) evladiyet ve meşrutiyet ve şart-ı mezkûr üzere (bahis konusu şartlar uyarınca) mutasarrıf (hak sahibi) olup iş bu berat-ı alışıma mugayir tasarruf umuruna (emrime aykırı görev işlerine) taraf-ı aherden (başkaları tarafından) müdahale eylemiyeler. Şöyle bileler alamet-i şerifime (tuğralı fermanıma) itimad kılalar. Tahriren fi'l-yöv-mi't-tasi işrîn cemazielevvel li-seneti erbaa

ve semanın ve mieteyn ve elf (1284 senesi Cemazielevvelinin yirmi dokuzunda, 18 Eylül 1867 da yazıldı). Kostantiniyyetü'l - mahrusa (İstanbul Şehri)

Görüldüğü üzere aynı yıl alınan bu fermanla da Şeyh Musa'nın küçük oğlu Yusuf vakfın sekize dört Şeyhlik hissesinden başka yine dörtte bir mütevellilik hissesine de sahip olmakta, ancak rüştüne erene kadar bu görev yine akrabası Seyyid Abdullah'a vekaleten verilmektedir.

Hicri 27 Muharrem 1295/Miladi 31 Ocak 1878 tarihli Berat

Tuğra (Sultan II. Abdülhamid'e ait)

Haremeyn-i muhteremeyne tabi, Vilayet-i Anadolu'da Ürgüp kazasında merhum Turesan zaviyesinde vaki Sultan Alâeddin zevcesi Huand Hatun vakfından olmak üzere şehri (aylık) bir buçuk ve senevi iki akçe vazife ile ber vech-i meşrut (vakıf şartlarına göre) rub'u sülüsten sülüs hisse (dörtte üç hisseden üçte bir hisse) ve defa şehri bir buçuk ve senevi iki akçe ile bervech-i meşrut rubu sülüs ten sülüs hisse (iki defa ayrı ayrı ayrı hisse) tevliyet-i zaviye (vakıf mütevelliliği) cihetinin (vazifesinin) tevcihine (verilmesine) dair mahallinden varid olan inha (teklif) üzerine kuyud bil-ihraç (kayıtlardan çıkarılacak) muamele-i aklemiyesi (yazım işlemi) ba'del icra (yapıldıktan sonra) ol babda (bu hususta) Mahkeme-i Teftiş-i Evkaftan alınan ilam veçhiyle vakf-ı mezkûrun derdest (eldeki) bir kıta vakfiye-i mamulün bihası (asıl vakfiyesi) sureti mu kabilinde Şeyh Turesan evlad-ı evlad-ı evladına (sülalesine) meşruta (şartedilmiş) bulunan tevliyet-i mezkûre (bahis konusu tevliyet) hisseleri mutasarrıfı müteveffa (rahmetli) Abdullah veledi (oğlu) Eş-Şeyh Safî'nin umur-u tevliyeti idare-i rüyet muktedit olan sulbı (öz) oğullan iş bu rafin-ı tevkî-i refiûş-şan-ı hakani (padişahın yüksek buyruğuna muhatap) Emrullah ve Safî ve Mehmed Arif-zide kadrühuması- (kudretleri devamlı olsun) iştiraken ber-mucib-i nizam vakf-ı mezburun sal be sal (yıldan yıla) lazım gelen muhasebesi rüyet olunmak (görölmek) ve mugayir nizam (aykırı işlem) bir güne (hiçbir zaman) hareket vuku bulmamak şartıyla bit-tevcih yedlerine (ellerine) bir kıt'a berat-ı şerifim ita olunmak (verilmek) babında (hususunda) canib-i Nezaret-i Evkaf-ı Hümayunumdan ba-telhis (özel olarak) ifade olunarak mucebince tevcih olunmak (gereği gibi takdim edilmek) fermanım olmağın 1294 senesi Zilhiccesinin 5. günü (11 Aralık 1877) tarihiyle bu beraf-ı şerifimi verdim ve buyurdum ki mumaileyhim (adı geçenler) tevliyet-i mezkûre hisselerine vezaif-i mersumesiyle (bahis konusu vazifeleriyle) meşrutiyet ve şart-ı mezkûr üzere (belirtilen şartlar dâhilinde) mutasarrıf olalar. Tahriren fi'l-yövmi's-sabi ısrın min şehri-i Muherremü'l-haram sene hams ve tisin ve mieteyn ve elf (1295 senesinin hürmetli Muharrem ayının yirmi yedisinde, 31 Ocak 1878 de yazıldı) Kostantiniyyetü'l -Mahrusa (İstanbul)

Bu fermanla da yukarıda adı geçen vakıf evladından, yani Şeyh Turesan Veli evladından Şeyh Safî oğlu Abdullah'ın çocuktan olan Emrullah, Safî ve Mehmed Arif'in iki ayrı hesaptan gelen hisseleri ile vakfın mütevellilik vazifesinde hak sahibi olduklarını görmüş bulunuyoruz,

Rumi 1318-1319 senesi Mart başlangıcından Şubat sonuna kadar (Miladi 14 Mart 1902-13 Mart 1903) vakfın Muhasebe evrakı

Evkaf-ı Mülhakanın (evlat elinde idare edilen Vakıfların) rüyet-i muhasebesini (muhasebe işlemini) mübeyyin (açıklayan) mütevellisi yedine (eline) verilecek koçandır.

Konya Vilayeti'ne tabi Niğde Sancağı'nda Ürgüp kazasında Baş karyesinde (köyünde) kâin (bulunan) Şeyh Turesan Zaviyesi Vakfının 318-319 senesi Martı ibtidasından, sene-i merkûme (bahis konusu sene) Şubatı gayetine (sonuna) kadar Mütevellisi Mehmed Arif ve Yusuf hazır olduğu hâlde ba-marifet-i şer'i şerif ve muhasebe-i evkaf (şeriat ve vakıf muhasebesine uygun olarak) yapılan muhasebedir:

Mikdar-ı Varidat (Gelirler)

5862 (Guruş) Baş karyesi aşar hissesi 318 (senesi) 5862 (Guruş) Baş karyesi aşar hissesi 319 (senesi) 11724 (Toplam)

3908 bedeli olup hala sandıkta tevkif edilen

8716 vazaif-i mürettebat ve mahlulat

Nevi merfuat ve cihad-ı hayrat (Emanete alınanlar ve hayır hizmetleri):

748 (guruş) Safi ve Mehmed Arif'in tevliyet (mütevellilik) meşihat (şeyhlik) ve kitabet (katiplik) hisseleri

766 Ömer'in tevliyet ve meşihat hissesi 67 Safi ve Ömer'in mütevellilik hissesi

400 Emrullah'ın mütevellilik ve meşihat hissesi, 400 Yusuf'un mütevellilik ve meşihat hissesi

241. Mustafa'nın nezaret hissesi 969 İmam Yusuf Efendi'nin hissesi

727.30 Hafız Mehmed ve Halil ve İbrahim'in nezaret hissesi olup mahlulat-ı hazineye ait olan (hazinede boş olan)

200 Erbaş ve Behçet ve İbrahim'in tevliyet ve meşihat hisseleri olup mahluliyeti hazineye ait olan

200 Reşid'in tevliyet ve meşihat hissesi olup mahlulatı

hazineye ait olan

374 Ahmed Münir ve Mustafa'nın kitabet hisseleri olup mahlulat-ı hazineye ait olan

33 Mehmed'in tevliyet ve meşihat hissesi olup mahlulat-ı hazineye ait olan

42 Mal-ı maktu (ayrılmış mal) olup hazineye ait olan

100 İbrahim ve Mehmet Aziz'in hisseleri olup mahlulat-ı hazineye ait olan

1954 Maaş-ı muharrer hususi muhasebe 7816 (toplam)

Yekun

1954 mürettebat

6587.30 mahlulat

8541.30 (Toplam)

Yalnız sekiz bin beş yüz kırk bir gurus otuz paradır.

25 Kanun-ı sani sene 319 Müteveli ve zaviyadar-ı vakf-ı mezbur Katib-i Evveli Naib

(Mühür) (Mühür) (Mühür)

Rumi 1324 senesi Mart Başlangıcından Şubat sonuna kadar (Miladi 14 Mart 1908-13 Mart 1909) Vakfı Muhasebe Evrakı

Evkaf-ı Mülhakının rüyet-i muhasebesini mübeyyin mütevellisi yedine verilecek koçandır.

Ankara Vilayetine tabi Kayseri Sancağında...

36 37

kazasında karyesinde (köyünde) kâin Şeyh Turesan Vakfı'nın 324 senesi Martı ihtidasından sene-i merkume Şubatı gayetine kadar, mütevellisi Abdullah ve Mehmed Arif ve Safi'nin hazır olduğu hâlde, ba-marifet-i şer'i şerif ve muhasebe-i evkaf rüyet olunan muhasebesidir.

Miktar-ı Varidat 13737 4579 Sülüs hisse olup tevkif 9558 (kalan)

Miktar-ı merfuat nev-i merfuat ve cihat-ı hayrat 126 Reşidin meşihatı mahlul

152 Reşidin tevliyeti mahlul

330 Mustafa ve Mehmed'in meşihat vazifeleri mahlul 165 Mustafa ve Mehmed'in tevliyet vazifeleri mahlul, 279 Hüseyin'in tevliyet ve meşihatı mahlul

1034 Salih ve Eminullah'ın kitabeti mahlul

1145 Salih ve Rifat'ın nezaret vazifeleri mahlul, 250 Receb hissesi olub....

3482 (Toplam)

1526 Yusuf Efendinin imamet vazifesi

694 Abdullah ve Mehmed Arif ve Yusuf Efendilerin meşihat vazifeleri

1055 Ömer diğer Ömer ve Mustafa ve Mehmed Arifin tevliyet vazifeleri

381 Mustafa'nın nezaret vazifesi

518 Arifin kitabet vazifesi, 500 Türbenin mesarif-i tamiriyesi

25 Maaş-ı muharrer ve muhasebe

752 Fazlası evlad-ı vakıf 9158 (Toplam)

Muteveli-Evkaf Müdürü Vekili-Hakim

Rumi 1325 Senesi Mart Başlangıcından Şubat sonuna kadar (Miladi 14 Mart 1909-13 Mart 1910) Vakfın Muhasebe Evrakı

Konya Vilayetine tabi Niğde sancağında Ürgüp kazasında Sultanım Dağı'nda Başkaryesinde kâin Şeyh Turesan Veli Zaviyesi Vakfı'nın 325 senesi Martı iptidasından sene-i merkume Şubatı gayetine kadar Mütevellisi Mehmed Arif hazır bulunduğu hâlde ba-marifet-i şer-i şerif ve muhasebe-i cemi evkaf ruiyyet olunan muhasebedir.

Miktar-ı varidat-Enva-ı varidat

5865 Baş karyesinin aşar hissesi

1954 Sülüs bedel olup mal sandığında tevkif edilen 3908 (Toplam)

Mikdar-ı merfuat Nevi merfuat ve cihat-ı hayrat 463 Hafız Mehmed ve Halil'in nezaret vazifesi olup mahlulen hazineye aittir.

100 İlyas ve İbrahim'in müteveli ve meşihat vazifesi mahlul

100 Reşid Efendinin müteveli ve meşihat vazifesi, mahlul

200 Mehmed Receb'in, Kanun-ı sani sene

325 tarihli mazbata ile ita olunan müteveli ve meşihat vazifesi

187 Emrullah bin Abdullah'ın müteveli meşihat ve kitabet vazifesi mahlülen hazineye aittir.

16.20 Mehmed'in müteveli ve meşihat hissesi, mahlulen hazineye aittir.

50 İbrahim ve Mehmed İzzet'in müteveli hissesi, mahlulen hazineye aittir.

81 Hacı Safinin müteveli ve meşihat hissesi mahlul, 480 Ömer'in 25 Zilkade 1288 (5 Şubat 1872) tarihli beratla mutasarrıf olduğu müteveli ve meşihat hissesi

17.50 Safi'nin müteveli hissesi mahlul

17.50 Ömer'in 19 Muharrem 1285 (12 Mayıs 1868) tarihli beratla mutasarrıf olduğu müteveli hissesi

200 Abdullah'ın 16 Safer 1280 (1 Ağustos 1863) tarihli beratla mutasarrıf olduğu müteveli ve meşihat hissesi

200 Yusufun 5 Cemazielevvel 1281 (6 Ekim 1864)

ve 18 Safer 1284 (21 Haziran 1864) tarihli mazbatalar ile ita olunan (verilen) müteveli ve meşihat hissesi

184.20 Yusuf Efendi'nin 17 Recep 1312 (14 Ocak 1895) tarihli beratla mutasarrıf olduğu imamet hissesi

1120 Mustafâ'nın gurre-i Muharrem 1283 (16 Mayıs 1866) tarihli beratla mutasarrıf olduğu Nezaret his sesi

293.20 Mehmet Arifin 27 Muharrem 1295 (31 Ocak 1878) tarihli beratla mutasarrıf olduğu mütevellî ve meşihat hissesi 21 Mal-ı maktu

877 Murettebat-ı hazine-i celile

390 800 (toplam) 1014.30 Mahlul 21. Mal-ı maktu

877 Murettebat-ı hazine

1912.30

Yalnız bin dokuzyüz on iki (guruş) otuz paradır. 16 Kanun-ı Sani 1325 (29 Ocak 1910) Mütevellî ve zaviyadar-ı vakf-ı mezbur Katib-i Evveli Naib

(Mühür) (Mühür) (Mühür)

12 Mart 1328 (25 Mart 1912) tarihli zaviyenin bulunduğu yerde yapılan tesbit zaptı (şahadetname)

Badi Şahadetnamemiz oldur ki,

Ürgüp Baş karyesi (köyü) civarında Sultanım Dağı nam mahalde medfun Şeyh Turesan Veli-Kuddise Sırrıhü'aziz- hazretlerinin türbe ve cami-i şerifleri elyövm mamur ve mevcud olup derununda (içinde) salat-ı mefrûza (farz olan namazlar) bilfiil eda olunduğu gibi imamet ve meşihat (şeyhlik) ve tevliyet vazifeleri de şart-ı vakıf üzere zaviyedarları (tekkeye bakanlar) tarafından yazın bi-temamiha (tam olarak) ifa edilmekte olup ancak zaviye-i mezkûre (adı geçen tekke) Tekke Dağı'nın başında olup ve karın kesretle (çok miktarda) nüzul (inmesi, yağması) ve şitanın (kışın) şiddetinden dolayı ikamet etmek mümkün olmadığı ve mahall-i mezkurda (zikredilen yerde) ahali meskun olmadığından eyyam-ı şitâda (kış günleri) zaviyedarın (zaviye görevlileri) bizzarur (mecburen) üç, nihayet dört mahi (ay) bir saat mesafede olan İncesu'da ikamet eyledikleri ve yedlerinde hudutname (vakfın hudutlarını belirten belge) vakfiye ve berat-ı alîşanları mevcut ve muntazam olup usulî dairesinde (gereği gibi) vazifelerine devam eyledikleri ve hakikat-ı hâlde (gerçeklerin) bundan ibaret bulunduğu bit-tahkik (tahkikatla) anlaşılmağla ol veçhile iş bu bir kıt'a şahadetnamemiz bit-tanzim makam-ı aidiye (ilgili makama) tahriren (yazılarak) takdim kılındı.

Buna bağlı küçük bir kağıtta "Şeyh Turesan Türbesi hakkında Nevşehir Evkaf Memurluğundan Ürgüp Kaimi Makamlığına 12 Mart sene 328 (25 Mart 1912) tarih ve 10 numarada tahrirat-ı resmiyesi (resmî yazısı) vürud itmiştir (gelmiştir)" ibaresi kayıtlıdır.

Buradan anlaşıldığına göre, herhâlde bir şikâyet üzerine Ürgüp Kaymakamlığının talebi ile Nevşehir Vakıf Memurluğunca (o tarihte böyle bir daire varmış) tekke görevlilerinin kışın ve yazın nasıl görev yaptıkları hakkında bir tahkikat yaptırılmıştır. 1912 senesinde yapılan bu tahkikattan, o tarihte vakıf görevlilerinin elinde vakfiyeden ayrı bir hudutnamenin, vakfiyenin

aslının ve vakfa padişahlarca verilmiş fermanların bulunduğu anlaşılmaktadır. Bugün bunlar maalesef bulunamamıştır, varsa dahi kimde olduğu belli değildir. Bu şahadetnamenin küçük farklılıklarla ikinci bir sureti daha çıkarılmıştır. Buradaki metin bu ikisi karşılaştırılarak yazılmıştır.

1329 (Miladi 1913) senesinde vakıf harcamalarının yapılabilmesi için onay alınması hususunda yazılan dilekçe

Badi İlm-i beyanlarımız budur ki,

İncesu kazasına bir saat karib (yakın) mesafede bu lunan Ürgüp Baş karyesi civarında Sultanım Dağı'nda medfun Şeyh Türesan Veli-kuddise sırruhü'l-ala- hazretlerinin türbe-i şerifleri elyövm mamur ve mevcut olduğu gibi evladından Şeyh Mehmed Arif ve Ömer ve Mustafa ve Hafız Mehmed ve diğer Mustafa ve diğer Mehmed ve Münir ve İmam Yusuf Efendiler ber-hayat (hayatta) olup türbe-i mezkûre derununda (içinde) şart-ı vakıf üzere eday-ı hizmet etmekte müdâvim (devamlı) bulunduklarından bu kerre üç yüz yirmi dokuz senesi Kayseri ve Nevşehir Evkaf sandıklarından alel usul alınacak aidat ve muhassasatıyla (tahsisatıyla), ayrıca sene-i mezkûrede İmam Yusuf Efendi tarafından it'am-ı taam (yemek yedirilmesi) ve ikad-ı kanadil (kandillerin yakılması) ve sair mesarifat olan bin beş yüz guruşun yerlerine itası (ödenmesi) hususunda lazım gelen iki kıta recayat mazbatasının (istek onayının) tanzimi babında (için) iş bu ilm-i beyanlarımız (dilekçemiz) takdim kılındı.

Vakıf Evladından Şeyh-zade Yusuf Efendi'nin İncesu kazası Meclis idare azalığına seçildiğine dair 9 Temmuz 1335 (M. 1919) tarihli mazbata

Şuray-ı Devlet'in gayri devirden mesalih-i şahsiyeye dair verilen mazbatalara mahsus varakadır

Maliye Nezareti Evrak-ı Nakdiye ve Levazımat Müdüriyeti İncesu'da Şehzade Yusuf Efendiye

İncesu kazası Meclis İdare Azasından Berberzade Mehmed Ağ'a'nın sui-istimaline mebni (yanlış işi için) azli sebebiyle inhilal eden (boşalan) azalığa intihabta (seçime) dahil (katılmanız) ve evsaf-ı matlubeyi (istenilen vasıfları) haiz olduğunuza mebni tayininiz tensib edilmiş olduğundan muayyen günlerde meclise devam ile kavanin (kanunlar) ve nizam-ı mer'ie (yürürlükteki düzenlemeler) dairesinde muamele ifasına itina olunması beyanıyla iş bu buyruldu (talimat) Müstakil Kayseri Mutasarrıflığı makamından tastir ve tesyir kılındı (yazıldı ve gönderildi).

Ba 9 Temmuz 335 Kayseri Mutasarrıfı Ali Ulvi (1919)

(Mühür)

Yusuf Efendi'nin 1336 (M. 1920) senesinde de Meclis İdare azalığına seçildiğine dair mazbata

Müstakil Kayseri Sancağı Mutasarrıflığı (Mühür) Mazbata 2013/27

İncesulu Şehzade Yusuf Efendi'ye Meclis-i idare-i Kaza azasından Münir Efendinin vuku-ı istifasına mebni intihap (seçim) mazbatasına nazaran (göre) zat-ı behiyyelerinin (güzel zâtının) ikinci derecede rey kazanmış bulunmanız hasebiyle mezkûr azalığa tayininiz tensib edilmiştir.

Muayyen günlerde meclise devam olunarak kavanin ve nizam-ı meriye dairesinde ifay-ı muameleye itina olunması beyanıyla işbu buyruldu, müstakil Kayseri Mutasarrıflığı makamından tastir ve teşyir kılındı. Ba 8 Nisan sene 336.

Kayseri Mutasarrıfı (İmza)

24 Rebiülevvel 1336 (M. 7 Ocak 1918) tarihli, Vekaletname

İncesu kasabasının nefis (merkez) kasabası mahallatından (mahalelerinden) Kara Koyunlu Mahallesi ahalisinden olup Şeyh Turesan Veli - Kuddise sırruhü'l ala- hazretlerinin zaviyesinde be- berat-ı alışan (padişahın fermanıyla) tevliyet ciheti mutasarrıfı (mütevellisi) Şeyh Ömer Efendi İbni Hasan ile meşihat ve tevliyet cihetlerinin inabe mutasarrıfı (şeyhlik ve mütevelliliğin vekili) Şeyh İlyas Efendi İbni Hüseyin, Kazay-ı mezkûr (adı geçen ilçe) mahkemesinde makud (akdedilen) meclis-i şer'iyede (mahkemede) vazife-darende (görev yapan) Şeyh Yusuf Efendi İbni Musa muvacehesinde (yanında) her biri be-tav'a (kendiliklerinden) ikrar-ı tam ve takrir-i kelami düb (kararlı olarak söyleyerek), vazifedar olduğumuz meşihat (şeyhlik) ve tevliyet cihetlerinden ve Vilayet-i Kayseri Evkaf Dairesinde müterakim (hesaplanmış) istihka kımızın alakadar memurlarıyla bil-muhasebe tahakkuk eden meblağı Evkaf daresi veznesinden ahsukabzan (alıp verme) mazbusunu taraflarımıza irsal ve ibsale (göndermeye ve sipariş etmeye) ve her nevi evrak-ı resmiye ve senedatı kendi imzasıyla tanzim ve tenhim edüb ait olduğu devaire takdim ve tevdiye velhasıl husus-ı mezkûrun (zikredilen hususların) mütevakkıf olduğu umurun (yapması gereken işlerin) küllisini (tamamını) ifaya (yapmaya) hazır mumaileyh (adı geçen) Yusuf Efendi, tarafımızdan vekalet-i mutlak-i sahihe-i şeriye ile (kanuni, doğru kesin vekaletle) vekil-i murahhas ve müfeuz (yetkili ve izinli vekil) nasb ve tayin eyledik dediklerinde mumaileyh Yusuf Efendi dahi vekalet-i mezkûreyi şariat-ı mezkûre dairesinde kabul ve hizmet-i lazimesini kemayenbeği (tam olarak) edaya taahhüt ve iltizam eylediği mahuvaki (vuku bularak) bittaleb ketbolundu (talep üzerine yazıldı) Fi yömmirrabi işrin şehri-ı rebiiülevvel li-seneti sitte ve selasin ve mieteyn ve elf (24 Rebiülevvel 1336-7 Ocak 1918)

Yine İncesu'nun Saraycık köyünde aslında Şeyh Turesan Vakfı'na ait olan dört parça bağı kullanan (tasarruf eden) bir kısım şahsa mülkiyetinin verilmesi (temlik edilmesi) hakkında dört adet temlikname bulunmaktadır. 28 Zilkade 1221-23 Kanunievvel 1290 (6 Ocak 1875) tarihli temlikhanemelerden birinin metni şöyledir

En'canib-i nezaret-i evkaf-ı hümayun

İdare-i haremeyn-i Muhteremeynden Mülhak Şeyh Turesan Efendi Vakf-ı Şerifi

İlmihaber cetvelinin varaka numarası :62 İlmihaber cetvelinin defter numarası: 18 (Mühür)

Bais-i tahrir-i senet oldur ki;

Evkaf-ı Hümayun Hazinesine Kayseri Evkaf Müdürlüğü tarafından vürüd eden (gönderilen) balada (yukarıda) numaraları muharrer (yazılı) ilmihaber (tutanak) cetvelinden müsteban olduğu (anlaşıldığı) veçhile Kayseri sancağında İncesu kazasında Saraycık karyesinde (köyünde) köy

yerinde kâin, mumaileyh Şeyh Turesan Efendi Vakf-ı şerifi müstemilatından, bir tarafı Bekir Ağa Bağı, bir tarafı Gül Ağa Bağı, bir tarafı Veli Ağa Bağı, bir tarafı tarik-i am (umumi yol) ile mahdut (çevrili) tahminen bir dönüm aşar-ı şeriyeli (aşar vergili) bir kıta bağ yerinin dört hisse itibarı ile bir hissesine mutasarrıf olan saadetli Hacı Kasım Paşa bini İsmail Bey, hisse-i mezkum, hüsn-i rızasıyla Hacı Kasım Paşazade Hacı Rauf Beyefendi'ye kırk kuruşa katiyen (kesin olarak) ferağ ve takrir etmekle, beher sene aşar-ı şer'iyesini ifa etmek üzere, ber mücib-i şurüt-ı evkaf (vakfin şartları uyarınca), mumaileyh (adı geçen) Hacı Rauf Beyefendinin dörtte bir hisse bağ yerinin zabt ve tasarrufuna izin verildiğini müşir (gösteren) iş bu temlik ifa kılındı. 28 Zilkade 1291 ve 23 Kanunievvel 1290 Müstakil Kayseri Sancağı Mutasarrıflığı 1330 (Mühür)

5579/87

Mazbata (Mühür)

Elyövm kayıt olunduğu defterin cilt numarası: Elyövm kayıt olunduğu defterin varak (sahife) numarası: 8. [Görüldüğü gibi Vakfın yerine bir şekilde sahip olmuş bir kişi, vakfın resmen müsaadesi ile bu yeri bir başka kişiye (burada oğluna) devretmektedir. Bu şekilde, aynı yerde, aynı tarihte ve aynı defter numarası ve 63, 64 ve 82 sayfa numaraları ile bir parça bağ yeri yine Hacı Kasım Paşa'nın oğlu Rauf Bey'e devredilmiş, iki parça da on yıldır kullanan şahıslar olan Babalık Ömer Ağa ve Kayserili Mustafa Ağa'ya temlik edilmiştir.]

Vakıflar Genel Müdürlüğü'nden son olarak alınan ve bilinen mütevellilikle ilgili kısa bilgi şöyledir:

Esas: 14914683

1- 9/2-4683 Ürgüp'te Şeyh Turesan Zaviyesi Vakfı

Sülesan (üçtebir) hisse ile mütevellilik ve zaviye şeyhliği Şeyh Osman 26 Şaban 1287 tarihinde müteveli olmuş, ölümünden sonra oğlu Recep Efendi'ye tevcih olunmuş.

Sülüs hisse mütevellik ve şeyhlik Emrullah Efendi'ye 5 Cemaziyelevvel 1294 tarihinde tevcih olunmuş, ölümünden sonra oğlu Şeyh Mehmet Lütfü Efendi'ye 1322 de tevcih olunmuş.

ŞEYH TURESAN VELİ HAKKINDAKİ MENKİBELER

Şeyh Turesan Veli hakkında tarihî kayıtlar yanında, halk arasında yaşamış ve bugünlere kadar gelmiş bir kısım menkıbeler (hikayeler) de bulunmaktadır. Bunları ilk defa 1846'da İncesu'da doğan azınlıklardan İncesulu araştırmacı öğretmen olan Jean Nicolaides derlemiştir. Bir kısmı bu şahsın topladığı bilgilere ait olan "Anadolu'nun Halk Hikayeleri" ismi ile 1889'da Paris'te basılan dört büyük bölümlü kitabın ikinci bölümü Türkçeye çevrilmiştir. Burada Şeyh Turesan Veli ile ilgili şu bilgiler bulunmaktadır:

Alâeddin (I. Alâeddin Keykubad) Konya Selçuklu Sultanı iken, İran'da bulunan Horasanlı yetmiş bin derviş oradaki karışıklıklar sebebi ile (Moğollar'ın İran'a girmeleri) Anadolu'ya sığınmaya karar verirler.

Alâeddin Keykubad bu yetmiş bin dervişi kabul eder. Onlara en büyük misafirperverlik gösterir. Onları buraya yerleştirmek için birçok hediyeler verir ve şeyhlerine en verimli topraklar ve en geniş imtiyazları bağışlar.

Bu şeyhlerden biri olan “Şeyh Turesan Veli” Konya Selçuklu Sarayı’nda büyük bir itibar kazanır, hatta sultanın mühürcüsü olur. Şeyh Tür Hasan Veli’nin fazilet sahibi hanımı da sultanın hanımının gözde nedimesi hâline gelir.

Daha sonra Şeyh Turesan Veli ile birlikte bu yetmiş bin dervişin başka bir şeyhi olan Şeyh Çoban’ı, Alâeddin Keykubad Erciyes Dağı yakınındaki verimli topraklara yerleştirir.

Şeyh Turesan Veli şimdi mezarının bulunduğu Tekke Dağı’nın tepesine yerleşir. Şeyh Çoban ise Erciyes Dağı’nın batı yamacında şimdi onun adını taşıyan bölgeye (Şeyh Şaban köyüne) yerleşir.

Osmanlı Sultanı Murat, Bağdat Seferi’ne giderken ordusu ile Şeyh Tür Hasan Veli ve Şeyh Çoban’ın toprakları arasındaki oavadan geçerken iki şeyh dağdan inip sultan ve yanındakilere misafirperverlik gösterirler. Bu şeyhlerin geldiğini gören Sultan Murat attan inerek onlara saygı gösterir, bir müddet şeyhlerin yanında yürüyerek onlardan düşman hakkında bilgi ister. Ordu bu görüşme sebebi ile oyalanmaktan sabırsızlanır. Sultan Murat onlara” yürüyün ama yavaş, yavaş” diye emreder. Ondan sonra bu ovanın adı “Yavaş” olur.

Sultan Murat kendi kendine şeyhlerin onu ve ordusunu doyurmak için yiyeceği nereden bulacaklarını düşünerek onların davetini kabul etmek istemez. Ama iki ihtiyarın ısrarı karşısında onları reddedemez. Hâlbuki Şeyh Turesan Veli’nin ancak bir kişiyi doyuracak biraz bulguru vardır. Şeyh Çoban’ın ise bir topak tereyağı ve bir zembil yulafı vardır. İki şeyh erzaklarını birleştirip pilav hazırlarlar. Bu pilavla sultan ve ordusunu doyururlar. Şeyh Çoban’ın yulafı da ordunun atlarını doyurur.

Şeyh Turesan Veli ile Şeyh Çoban Sultan Alâeddin Keykubad’ın kendilerine ihsan buyurduğu toprakları paylaşmak için bir araya gelirler. Şeyh Çoban Erciyes Dağı’ndan aldığı kocaman bir taş “bu taşın düştüğü yer bize sınır olsun” diyerek fırlatır. Üç yüz kilo gelen bu taş Erciyes Dağı’ndan bir günlük mesafede bugün Şeyh Çoban’ın türbesinin bulunduğu yere düşer. Mübarek Şeyh bu taş öyle kuvvetle sıkılmıştır ki parmaklarının izi bu taşta çıkmıştır. Velinin mezarının yanında başka bir kaya üzerinde atının nal izleri bulunmaktadır. (Bu hikaye esasen Şeyh Turesan Veli için anlatılır.)

Şeyh Turesan Veli dünyadaki en faziletli insanlardan biri olup Allah (C. C.) nazarında büyük bir veli idi. Kanaatkârlığı aşırı derecede olup bütün hayatı boyunca siyah taştan sofrası üzerinde bulgur pilavı yedi. Çevredeki insanlar onun varlık içinde böyle yapmasına şaşıyorlar ve taş sofrası dikkatlerini çekiyordu. Onun birçok hanımdan kırk çocuğu olur. Onlar da kendisi gibi sade şekilde yaşarlar ve örnek insan olurlar. Hatta bunlardan birisi keramet sahibi olup kuşlarla yabani tavşanlar bu adama gelip yumurta ve yavru zamanlarında avcıların kendilerini avladıklarından şikayette bulunurlar. Bunun üzerine bu zat Erciyes Dağı civarında avcıların kuşları ve diğer hayvanları avlamalarına engel olur. Son zamanlara kadar Tekke Dağı’nda avlanmak yasaktı.

Bugün yine İncesu ve çevresinde yukarıdaki menkıbelere yakın olarak anlatılan hikayeler anlatılmaktadır. Şeyh Turesan Veli Tekkesi'nin kapısı önünde bulunan delikli taşla ilgili olan menkıbe şöyledir:

Alâeddin Keykubad'ın hanımı Hunat Hatun Şeyh'e çok hürmet gösterir ona yardımcı olmak istermiş. Çünkü Şeyh onu Hristiyan iken Müslüman etmiş. Hatun bu şekilde ona yardımda ısrar edince Şeyh o zaman keramet göstererek eline büyükçe bir taş alıp bu taşı attığında düştüğü yere bir tekke ve türbe yaptırmasını söylemiştir. Sonra birkaç kişinin yerinden kaldıramayacağı bu kaya parçasını fırlatmış taş hızla giderken önce ona "yavaş taşım yavaş" demiş. O anda taşın geçtiği yer "Yavaş" ismini almış, sonra yine taş "tekne taşım tekne" demiş ve taş bu söz üzerine orada durmuş. Halk da bu sözü "tekke" diye anlamış ve buraya "Tekke Dağı" ismini vermiş. Hunat Hatun'da taşın durduğu bu yere tekke ve türbe yaptırıp etrafındaki çok büyük araziye ona bağışlamış. (Bu hikayedeki tekne kelimesi belki durmak, oturmak manasında olan Arapça sekne sekine kelimesi idi). Şeyhin attığı taş bugün orada durmakta olup taş üzerinde boydan boya delik olarak parmağının izi ve kılıcının izi bulunmaktadır. Yine dağda bugün kaybolmuş atının ayaklarının izleri vardı. Şeyh başka bir kerameti ile dağın tepesinden, asasını vurarak su çıkartmıştır. Bugün "Asa" denen bu pınar, tekkenin batısında, üç yüz metre kadar uzakta bulunmaktadır.

Bütün bu menkıbelerde tarihî bilgiler vardır. Alâeddin Keykubad ve Hunat Hatun, Selçuklular'ın en önemli sultanı ve valide sultanıdır. Gerçekten Şeyh Turesan Vakfı'nı, Hunat Hatun kurmuş ve tekkeyi yaptırmıştır. Alâeddin Keykubad zamanında doğudan Moğol, Cengiz tehlikesi zuhur etmiş ve Anadolu'ya göçler hızlanmıştır. Bu arada Mevlânâ, babası Bahaeddin Veled, ve Seyyid Burhâneddin de Anadolu'ya gelmiş, Selçuklu devlet adamlarından himaye görmüşlerdir. Bağdat Seferi'ne çıkan IV. Murad kıssası, Selçuklu Sultanı veya beylerinden biri ve belki Doğu Seferi'ne çıkan Alâeddin Keykubad veya Moğollar üzerine giden Hunat Hatun'un oğlu Sultan II. Gıyaseddin Keyhüsrev üzerine olmalıdır. Halk Şeyh Çoban'ın Tekke Dağı'nın doğu karşısında bulunan Erciyes eteklerinde İncesu'nun, Şeyh Şaban köyünde medfun Şeyh Şaban-ı Veli olduğunu söylemekte ve onun Şeyh Turesan Veli'nin kardeşi olduğunu belirtmektedirler. Aynı köyde köy içindeki bu türbeden başka doğusundaki sarp tepe üzerinde Emir Çoban'ın yaptırmış bulunduğu halkın "Evliya" dediği bir Selçuklu türbesi daha bulunmaktadır. Şeyh Çoban ismi ile asıl tekke (zaviye) ve türbenin Kulpak köyü hududunda olduğu yukarıda belirtilmiştir.

ŞEYH TURESAN VELİ VAKFI VE TEKKE'Sİ'NİN BUGÜNKÜ DURUMU

Şeyh Turesan Veli Vakfı, yukarıdaki belgelerden de anlaşılacağı üzere 1920'li yıllara kadar gelmiş, bu tarihten sonra evlattan ilgilenen kimse bulunmadığından, evlat eli ile idare edilen (mülhak) vakıf şeklinden çıkıp ilgisiz kalmış, Vakıflar Genel Müdürlüğü de alakadar olmadığından emlakının kaydı da yapılamamıştır. Dağda bulunan tekkesi bakımsız kalmış, yine çoğunluğu dağlık bölgedeki vakıf arazisi ya kadastro harici kalıp kaydolmamış, yahut da yerleşme alanlarında temlik veya işgal edilerek elden çıkmıştır. Öyle ki bugün bu kadar büyük Şeyh Turesan Veli Vakfı'ndan tapu kaydı olan hiçbir emlak bulunmamaktadır. İşgal dışındaki arazinin ve zaviyenin vakfı adına tescili için yakın zamanlarda kadastro tespit davası Vakıflar Kayseri Bölge Müdürlüğü

görevimiz esnasında açmış idik. Ancak davaya halktan bilirkişi ve şahit olarak pek yardımcı olan çıkmamakta ve dava uzamaktadır. Ama en azından dava açılmış, geç de olsa vakfı yeniden tapuya tescil etme imkânı doğmuş olmaktadır. (Son zamanlarda tekke ve vakıf arazi vakıflara geçmiştir.

Şeyh Turesan Veli sülalesinden İncesu'da bugün kimler bulunmakta, tam olarak tespit edilmiş değildir. Bir kısım ailelerin onun ahfadından olduğu ve vakıfla ilgilerinin bulunduğu bilinmektedir. Vakfın son mütevellilerinin Vakıflar Genel Müdürlüğünden bir listesini alması, oradaki yetkilinin anlaşılabilir menfi tutumu sebebi ile mümkün olamamıştır. Ancak son mütevellî ve diğer hak sahiplerinin büyük bir kısmı, yukarıda metinlerini verdiğimiz belgelerde bulunmaktadır.

İNCESU ÇEVRESİNDE SELÇUKLU VE BEYLİKLER DÖNEMİNE AİT YEDİ ZAVİYE (TEKKE) TÜRBE

İncesu ilçesi çevresinde, ilçe merkezi sınırlarında ve bağlı köylerde Selçuklu ve Beylikler Dönemi'ne ait, yani XIII., XIV. ve XV. yüzyıllardan kalma yedi zaviye-tekke ve bu tekkelerin kurucu şeyhlerinin mezarları bulunmaktadır. Bunlar, hemen İncesu merkezi yakınında Tekke Dağı'nda Şeyh Turesan Zaviyesi, Şeyh Şaban ve Kulpak köyleri arasında, Erciyes'in göğsünde bulunan Evliya Dağı'nda Şeyh Çoban Zaviyesi (Türbesi), Şeyh Şaban köyü içerisindeki Şeyh Şaban (Pehlivan Gâzi) Zaviyesi, Subaşı (Eski Çalbulma) ve Şeyh Şaban köyü arasında Omuzu Güçlü (Gürzlü) Zaviyesi, Kızılören köyü ve Omuzu Güçlü Zaviyesi arasında Seyid Ahmet Kumari Zaviyesi, Kızılören ve Sarı Kürklü köylerinin vakfedildiği Şeyh Hasan ve Hasun Bey Zaviyesi ile Küllü köyünde Bostancı (Bahaeddin) Çelebi Zaviyesi ve türbeleridir. Bunlardan Küllü köyündeki tekke-türbe ve Hasun Bey Zaviyesi hariç diğerleri ayakta.

Erciyes Dağı eteklerinde ve İncesu çevresinde تنها yerlerde erken dönemlerde böyle çok miktarda tekke ve zaviyelerin bulunması, Alp-Eren dediğimiz tekke şeyhleri ve zatların buralarda faaliyet göstermesinin bir sebebi olmalıdır. İncesu, Hristiyanlığın ilk merkezlerinden olan ve çok yoğun yerleşim ve Hristiyanlık faaliyetlere sahne olan Ürgüp, Göreme ve İhlara Vadisi'ne geçiş ve sınır noktasında bulunmaktadır. Anadolu'nun fethi ile buraların birer Türk-İslam yurdu hâline getirilmesi, buradaki Hristiyan olsun, Müslüman olsun insanların ırşat edilmesi, yani aydınlatılması bunlar ve bunun gibi şeyhler vasıtası ile olmuştur. Kuş uçmaz, kervan geçmez yerlere yerleşen bu zatlar buralarda çok zaman devlet ileri gelenlerinin vakıf ve hayır desteği ile desteklenerek mütevazı binalarını yapmıştır, buralarda yarı münzevi şekilde etrafına toplanan dervişlere kendi inanç ve felsefelerinin öğretim ve eğitimlerini verdikleri gibi, gelen geçen misafirleri ağırlamışlar ve nihayet bu ıssız bölgelerin emniyetini sağlamışlardır. Yetiştirdiği müritler de gittikleri başka bölgelerde aynı faaliyeti devam ettirmişlerdir.

Halk arasında büyük itibar gören bu şeyhlere ait birçok keramet hikayeleri anlatılabilmiştir. Onların türbe ve tekkeleri bugün de önemli ziyaretgahlardır. Onlar halka maddi bakımdan yük olmamışlar, ihtiyaçlarını kendilerine tahsis edilen vakıf araziden veya çevreden, çok zaman bizzat çalışarak karşılamışlardır. Zaten yaşama felsefeleri ihtiyaçların en asgari seviyeden karşılanması şeklindedir. Onların inançları, sahip oldukları en az ve sıradan nimetlerin şükrünün yaratıcısı

eda edilmesi kaygısını ön plana çıkarmakta ve bu hayat tarzı içinde ömürlerini geçirmekte idiler. Onlar saraylardan itibaren gördükleri hâlde, oralara yaklaşmamışlar ve ne kadar zorlukla yaşanacağı gözle görünen dağ başlarını mesken tutmuşlardır. İktidara keramet göstermişler, irşat etmişler ancak onlardan uzak durmuşlardır. Ancak iktidar (sultanlar) da onları, kurdukları vakıflarla desteklemişlerdir. Şimdi bu yedi tekke-zaviye (türbe) ile bunları kuran ve isimlerini veren şeyhler hakkında bulabildiğimiz bilgileri nakledelim:

ŞEYH TURESAN ZAVİYESİ

İncesu merkezinin güneyinde Tekke Dağı'nda, İncesu'dan Başdere kasabasına ve oradan da Ürgüp'e giden, vakfiyeye göre Ulu Yol ismini alan güzergah üzerinde, bu yoldan 1 km kadar kuzeye ayrılan tali yolun sonunda, yine vakıf kayıtlarına göre Sultanım mevkiinde bulunan zaviye bugün XIII. yüzyıl Selçuklu Devri'nden kalan tek örnek durumundadır.

Zaviyenin kitabesinde tercüme olarak şöyle yazılıdır: Bu meşhed (şehitlik, türbe) nin yapımı, Keykubad'ın oğlu Büyük Sultan, Arap ve Acem sultanlarının sultanı, fatih, Müminlerin Emiri (devrin Abbasi Halifesi)'nin vekili, Gıyaseddin Keyhüsrev'in saltanat günlerinde Büyük Melike dinin ve dünyanın temiz hanımı hayrat sahibi (Mahperi Hunat Hatun) tarafından H. 640/M. 1242/43 senesinde emredildi.

Kitabe yerinden düşerek kırılmış ve bazı yerleri kaybolmuştur. Bu hâliyle tekrar yerine yerleştirilmiştir. Tercümede eksik kısımlar, Hunat Hatun'un Kayseri'deki Hunat Külliyesi kitabelerine göre tamamlanmış, yer darlığından rakamla yazılan tarih onarım sırasında tespit edilmiştir.

Kitabenin Arapça okunuşunu birinci bölümde görebilirsiniz.

Hunat Hatun bilindiği üzere Anadolu Selçukluları'nın büyük sultanı I. Alâeddin Keykubad'ın zevcesi olup kendisinden sonra tahta çıkan II. Gıyaseddin Keyhüsrev'in de annesidir. Çok büyük hayırsever olan valide sultan, Şeyh Turesan Zaviyesi dâhil bütün hayratını oğlunun sultanlığı zamanında (1237-1245) yapmıştır. Onun Kayseri'de cami, hamam ve medreseden oluşan meşhur külliyesi ve bu zaviyesinden başka Tokat (Pazar) ve Yozgat (Çekerek) arasına dört büyük kervansarayı bulunmaktadır ve bütün bu hayratını, buralara tahsis ettiği geniş vakıfları ile de desteklemiştir. Ürgüp ve Turhal onun ayrıca kendisine temlik edilmiş (gelirleri tahsis edilmiş) mülkleri idi.¹

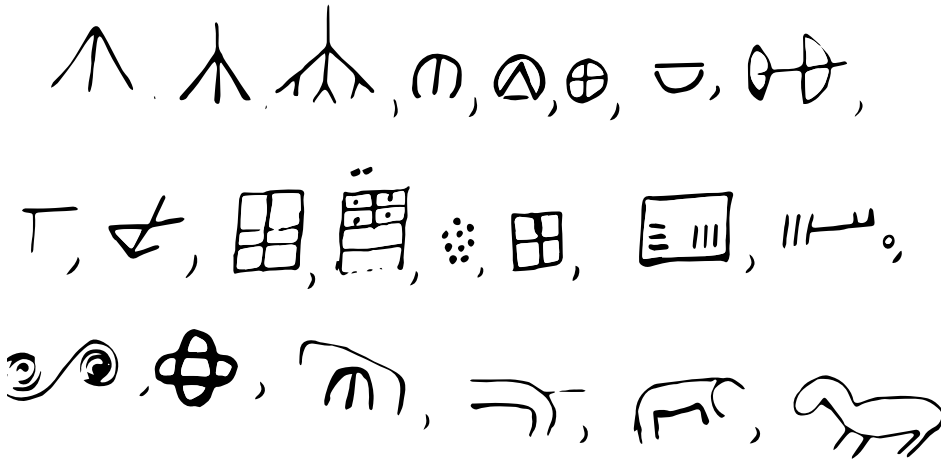
Hunat Hatun kendisine tahsisli Ürgüp'ün Başdere (eski Başköy) kasabası ile İncesu'nun Saraycık beldesi arasındaki yüzlerce dönüm araziye, bir rivayete göre kendisinin mürşidi olan Şeyh

¹ H. 992/M. 1584 tarihli Başbakanlık Osmanlı arşivinde bulunan Niğde Tahrir Defteri'nde 3 Şaban 1140 (M. 1728) tarihli bir pusulada Develi'ye bağlı Aygöz köyünün malikânesinin Hunat Hatun Zaviyesi Vakfı olduğu, ancak zaviyenin harap ve vakıf evladı da kalmamış olduğundan vakfın gelirlerini Nevşehirli Damat İbrahim Paşa'nın Nevşehir'de yaptırmış olduğu caminin vakfına aktarmış olduğu kayıtlıdır. Prof. Dr. Refet Yinanç - Prof. Dr. Mesut Elibüyük, Kayseri İli Tahrir Defterleri, Kayseri 2009, C. II, s. 632. Buradan Hunat Hatun'un adı geçen köyde bir zaviyesinin daha bulunduğunu ve bunun sonradan yıkılıp yok olmuş olduğunu anlamış bulunuyoruz. Yine Kayseri'de çevresi (Cırgalan) vakfı olan ve Pazar'daki hanının planının aynısı olup taşçı işaretleri de birebir Kayseri'deki külliyesi ile benzerlik gösteren harap Cırgalan Hanı'nın da Hunat Hatun'a ait olduğunu düşünmekteyim.

Turesan Veli'ye vakıf olarak tahsis etmiş ve ona bu arazi içinde Tekke Dağı'nın üzerinde (herhâlde burasını Şeyh Turesan Veli tercih etmiştir, rivayete göre de şeyh tekkenin yerini kerametle tespit etmiştir) bir de tekke yaptırmıştır. Ancak vakfiye tarihinde (H. 638/M. 1240) hayatta olan şeyh, tekkenin bitiş tarihi olan H. 640/M. 1243 tarihinde vefat etmiş olduğundan tekke kitabesinde bina şehitlik, türbe olarak belirtilmiş ve mezarı da tekke içinde yer almıştır.

Hunat Hatun'un Vakıflar Genel Müdürlüğü arşivinde tercümesi olan vakfiyesi ile, vakfiye tarihinde hayatta olan şeyhe, bahsi geçen çok büyük araziyi vakfetmiş, şeyhin ölümünden sonra da vakıf arazinin onun yerine geçecek evladı tarafından kullanılmasını şart koşmuştur. 19. yüzyılda alınan kararlar, diğer vakıflarda olduğu gibi eldeki vakfiyelerin suretlerinin alınması esnasında Haremeyn vakıflarına dâhil edilen bu vakfın vakfiyesinin de Arapça aslından tercüme edilerek sureti alınıp, aslı, vakfiyeyi elinde tutan evladına iade edilmiş ve onlar tarafından da kaybedilmiştir. Ancak bu tercümede çok fazla hata yapılmıştır. Bu hataların başında vakfiyenin tarihi gelmektedir. Hicri 598 olarak tercüme edilen tarihin Hunat Hatun'un yaşadığı dönemle alakasının olmadığı açıktır. Burada birler hanesini doğru kabul edersek bu tarih H. 638/M. 1240-41 olacaktır ki bu akla çok yakındır.

Zaviyenin yapısına gelince, çevreden temin edilen küçük ebat kesme taşlarla inşa edilmiş olan binaya basık kemerli cümle kapısından girilince ortada uzun bir hol, sol tarafta türbe ve mescit, sağ tarafta ise hücre ve mutfak bulunmaktadır. Holün sağından dama çıkan orijinal taş basamaklar ve iki takviye kemerin desteklediği tonozun oluşturduğu tavanın ortasında küçük sembolik bir kubbe bulunmaktadır. Diğer bölümlerin de tamamının tavanı tonozludur. Holün sonunda sohbet sekisi vardır. Mescit mihrabı basit taş tezyintıyla orijinaldir. Türbedeki sanduka yığma olarak inşa edilmiş olup sonradan yapılmıştır. Kitabeli mezar taşı yoktur. Cümle kapısının sağından yine bir tonozlu girişle tekkenin kuzeyini boydan boya kaplayan hana geçilir. Burası sonradan mezarlık olmuştur. Binanın dış cephe taşlarının bazıları üzerinde yapıyı yapan ustalara ait, devrin adeti gereği birçok usta işaretleri bulunmaktadır. Bunlardan bizim tespit edebildiğimiz şunlardır:

Ancak yakın zamanlarda bu taşlar üzerine bilinçsizce yazılan yazılar orijinal usta işaretlerinin ayırt edilmesini zorlaştırmıştır. Tekke su ihtiyacını bugün de faal olan ve “asa” denilen yakınındaki kaynaktan temin ediyordu.

Bölgenin kesin olarak Osmanlılara geçtiği Fatih Sultan Mehmed zamanında yapılan ilk tahrirlerden olan Karaman Eyaleti’nin H. 881/M. 1476 tarihli vakıf tahririnde Ürgüp Vilayeti (?) vakıfları arasında “Sultan Turesan Zaviyesi Vakfı - Turesan Dağı’nda” başlığı ile kaydedilen vakfın altında “Vakfeden Huand Hatun Sultan Alâeddin’in zevcesidir. Şeyh Sevindik adlı azizi şeyh nasbetmiş. O zamandan bugüne gelince evlat tasarruflarında imiş. İbrahim Bey’in (Karamanoğlu) dahi mektupları vardır. Eski vakıf Turesan köyünün (?) hizmetkarlarının örfiyesi (bir vergi) timara. Şeyh Sevindik’in bazı hizmetkarları ki Sarnıç (?) ve Saraycık mezrasını ekerler²

Şeyh Turesan evladından Şeyh Sevindik isimli bir şeyh vakfa mütevellî ve şeyh olmuş, vakıfta meşhur olan bu zatın ismi ile anılır olmuştur. Vakfa ait olduğu belirtilen köylerden Saraycık hariç diğerleri malum değildir.

Yine zaviye hakkında yayınlamış bulunduğumuz baştaki belgelere ilave olarak arşivden elde ettiğimiz (Evkaf Defteri Sr. No. 2359) muhasebe kaydı bulunmaktadır. Burada, Rumi 1291, Miladi 1875 senesi Haziran başından Ağustos sonuna kadar vakfın kiraya verdiği tarlaların kiracıları ve bunların her birinden alınan kiralara üç aylık dökümü, “Haremeyn-i Muhteremeyne Tabi Evkaf-ı Mülhakadan Alâüddeve(!) Hunat Hatun, namı diğer Şeyh Turesan Vakfı” başlığı altında dört sayfa (defter) olarak vakfın gelirlerinin yazıldığı muhasebe evrakı, Evkafı Hümayun Hazinesi Defferhane-i Hakaniye’sine sunulmuştur.

Hunat Hatun’un yapmış olduğu bu Şeyh Turesan Vakfı’nın kendi üzerinde tescilli hiçbir emlakı maalesef bugün bulunmamaktadır. Vakfın İncesu çevresindeki gayrimenkullerinin çoğu özel mülkiyete geçmiş, tekkenin bulunduğu dağlık kısım ise tescil harici bırakılmıştır. Bu duruma XX. asır başında vakfı terk eden evlat ve vakıflar idaresi sebep olmuştur. Tekke ve işgal harici olan arazinin, vakfı adına tescili için açılan dava halkın yardımcı olmaması sebebi ile neticelenememiştir. Acilen, kalan bütün arazinin tescilinin yapılması gerekmektedir. (Son zamanlarda kalan çok büyük vakıf arazi vakıf adına tescil edilmiştir.)

Tekkenin bakımını bugün şeyh evladından Şuayip Türker ve arkadaşları yapmaktadırlar. Bunların yaptığı onarımla bina sağlam ve faal hâle gelmiştir. Ayrıca tekke çevresinin tanzimi, yeşillendirilmesi ve hizmet evi de bu şahıslar tarafından yapılmıştır. Her yıl haziran ayında umumi bir toplantı yapılmaktadır. İncesu’dan Başdere’ye gelen, Tekke önünden geçen ve vakfiyede Ulu Yol olarak belirtilen yol, Kayseri Büyükşehir Belediyesi tarafından ıslah edilmiş ve yeniden yapılmıştır.

² Prof: Dr. Feridun Nafiz Uzluk, *Fatih Devrinde Karaman Eyaleti Vakıfları Fihristi*, Ankara 1958, s. 54.

ŞEYH ŞABAN (ÇOBAN) TEKKESİ- TÜRBEŞİ

İncesu'nun güneydoğusunda bulunan ve bugün Şeyh Şaban ismi ile anılan köy eski kayıtlarda Şeyh Çoban olarak geçmektedir. Köy bu ismini, bitişiğinde, Erciyes Dağı eteğinde bulunan ve Evliya Dağı diye isimlendirilen sarp tepedeki, konumuz olan Emir Çoban Türbe-Tekkesi'nden almış olmalıdır. Yine köy içinde Şeyh Şaban ismi ile anılan bir tekke-türbe daha bulunmaktadır ki burası yine eski kayıtlarda "Pehlivan Gâzi Zaviyesi" olarak geçmektedir.

Her iki türbe hakkında daha önce Vakıflar Dergisinde yayınlanan bir makalemizde bilgi verilmişti.³

Şeyh Çoban Zaviyesi (Türbesi), bugünkü adı ile Şeyh Şaban köyü ile Kulpak köyü arasındadır. Bu sebeple tekkenin genellikle Kulpak köyünde olduğu belirtilmiştir. Buna ait elde ettiğimiz ilk kayıtlar, 15 ve 16. yüzyıl Osmanlı Vakıf ve Emlak kayıtlarında bulunmaktadır. Kulpak ve Şeyh Çoban (Şaban) köyleri o tarihlerde Develi'ye bağlı idi. XV. yüzyıl sonu ve XVI. yüzyıl başında yapılan Karaman Vilayeti (Kayseri bu tarihlerde Karaman Eyaleti'ne bağlı idi) vakıf tahririnde (yazım) bu zaviye "Vakf-ı Zaviye-i Şeyh Çoban-ı Kulpak tabii Develi" başlığı altında ve "An-karye-i Kulpak, tabi-i Develi" açıklaması ile kaydedilmiş ve vakfın toplam gelirlerinin 1500 akçe olduğu belirtilmiştir.⁴ Yine Hicri 992, Miladi 1584 tarihli Niğde Tahrir Defterinde (o tarihte Develi ve çevresi Niğde'ye bağlı idi) bu zaviye "Karye-i Kulpak an Vakf-ı Zaviye-i Şeyh Çoban tabi-i Develi" olarak kayıtlıdır.⁵

Bugün de çıkılması bir hayli zor olan bahsi geçen tepede bulunan türbenin dış cephesi ve orijinal kapısı tabiat şartları ile yıkılıp sonradan alelusul yapılmış ise de içten asliyetini muhafaza etmekte, penceresinde ve kapiya ait rastgele yerleştirilmiş eski taşlarında XIII. yüzyıl tezeyinatını gösteren süslemeler bulunmaktadır. Türbe tek katlı (Selçuklularda genellikle iki katlı olur) dik-dörtgen planlı, takviye kemerlerin desteklediği tonozla örtülü olup güneyde orijinal mihrabı bulunmaktadır. Kapı güneydoğuda olup doğu ve batıda birer penceresi vardır. Ortada sonradan yenilenmiş sandukası olan türbeye cahil defneciler zarar vermektedirler.

Türbenin kapı üzerinde olması lazım gelen orijinal kitabesi yıkım esnasında buradan düşmüş ve parçalanmış, küçük bir bölümü kaybolmuş olarak türbe içinde bulunmaktadır. Mermer taş üzerine yazılmış üç satırlık Arapça kitabe:

Emere bi-imarete haze'l-kabir fi eyyam

üs-Sultan ül-azam Gıyase'd-dünya ve'd-din

Ebü'l-feth Keyhüsrev bin Kılıç Arslan Emir Çoban fi sene semanın ve sittemie yazılıdır.

³ M. Erol Yurdakul- Mehmet Çayırdağ, Kayseri Erciyes Dağı Eteklerinde Bulunan İki Türbe, *Vakıflar Dergisi* 1978, S. XII, s. 163-178.

⁴ Seyit Ali Kahraman, *XVI. Yüzyıl Başlarında Karaman Vilayeti Vakıfları*, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları No. 64, Kayseri 2009, S. 261.

⁵ Yinanç Elibüyük, C. II, S. 566, No. 16.

Tercümesi: Bu kabrin yapılması Kılıç Arslan oğlu Büyük Sultan Gıyaseddin Keyhüsrev zamanında Emir Çoban (tarafından) altı yüz seksen (M. 1281) senesinde emredildi.

Kitabedeki kabir kelimesinin yazılışının kabir değil de ayn (çeşme) olduğu ve kitabenin bir çeşmeye ait olduğunu belirten Prof. Dr. Kerim Türkmen⁶, kitabe yazısı dikkatlice incelendiğinde haklı olduğu görülmektedir. Gerçekten “kabir” olarak okuduğumuz kelimenin açıkça “ayn” ve “ye” harfleri ile çeşme olarak yazıldığı açıktır. Ancak türbenin bulunduğu sarp ve dik dağın tepesine su çıkarmak ve burada bir de çeşme yapmak mümkün olmayacağı gibi, aşağıdaki köylerde (Kulpak ve Şeyh Şaban) böyle bir çeşme kalıntısının, bir pınarın veya su yolu yapısının olmadığı göz önüne alındığında bu kitabenin ancak, devrine de uyan mimariye sahip bu türbeye ait olabileceği düşünülmelidir. Eğer böyle ise burada hattat birbirine çok yakın olan “kabir” ve “ayın” isimlerini karıştırmış olmalıdır. Yoksa aşağıda yok olmuş bir çeşme yapısına ait bir taşın buraya çıkarılması da zor bir ihtimaldir. Böyle bir durum olsa idi; taş aşağıdaki türbeye veya camiye konabilirdi.

Kitabe bir tarafa Osmanlı tahrirlerinde ve vakıf kayıtlarında “Şeyh Çoban Zaviyesi” olarak geçen binaya ismini veren ve bu zaviyeyi yapıp buna bir de vakıf bağladığı anlaşılan Şeyh (Emir) Çoban kim olabilir? Kitabede devrin kuralı olarak ismi üstün unvanlarla yazılmış bulunan Anadolu Selçuklu Sultanı III. Gıyaseddin Keyhüsrev (saltanat yılları 1266-1284) zamanında H. 678 / M. 1279 tarihinde vuku bulan sahte Selçuklu Şehzadesi olarak belirtilen ve bu sebeple “cimri” lakabı verilen Alâeddin Siyavuş’un isyanı hadisesinde Karahisarlı (şimdiki Yeşilhisar) Emir-i Meclis Çoban Cemal’in ismi geçmektedir.⁷ Emir Çoban, Karamanoğlu Mehmet Bey’in desteği ile isyan edip Selçuklu tahtına iki ay kadar oturan Alâeddin Siyavuş’u yakalayarak, meşru sultan III. Keyhüsrev’e getirmiş ve isyancı şehzadenin feci şekilde hayatına son verilmiştir.

Şeyh Çoban Zaviyesi’nin Rumi 1291 senesi Mart başından Mayıs sonuna kadar üç aylık hasılat listesi elimizdedir. Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi’nden alınan Evkaf Defterinde 23501 no’da kayıtlı muhasebe evrakında “Hademesi mahallinde mevcut olmayan Evkaf-ı mülhakadan Şeyh Çoban Zaviyesi Vakfından Hasılat” başlığı altında vakfın tarlaları, bunların tek tek kimlere kiraya verildiği ve ne kadar kira alındığı, toplamı ile birlikte yazılmıştır. Kayseri’nin evkaf muhasebecisi tarafından tanzim edilen vakfın üç aylık, toplam üç bin otuz sekiz kuruşluk hasılatının ne kadarı mütevellîye ve ne kadarı da Evkaf-ı Hümayun Hazinesi’ne verileceği hesap edilerek mahalli komisyon tarafından mühürlenip, Defter-i Hakanı muhasebesine gönderilmiştir. Bu işlemler yapılırken vakfın görevlisinin yerinde mevcut olmadığı da yukarıdaki başlıktan anlaşılmaktadır.

Prof. Dr. Feridun Nafiz Uzluk’un yayınlamış bulunduğu yukarıda bahsi geçen 1476 Karaman Eyaleti Vakıf Tahriri’nde Şeyh Çoban Zaviyesi hakkında bir kısım değişik ve karışık bilgiler verilmiştir. Karaman Eyaletine bağlı Develi nahiyesi vakıfları arasında Kulpak köyünde Şeyh Çoban oğlu Hamza ve kardeşi Bali Zaviyesi Vakfı olarak kaydedilen zaviye, Şeyh Çoban’ın o

⁶ Prof. Dr. Kerim Türkmen, Kayseri Tarihi İle İlgili Bazı Yanlışlıkların Giderilmesi, VI. Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazı Sonuçları ve Sanat Tarihi Sempozyumu, (8-10 Nisan 2002) Bildiriler, Kayseri 2002, s. 775, 776.

⁷ İbn, Bibi, Anadolu Selçuklu Devleti Tarihi, Çev. M ... N. Gençosman, Ankara 1941, s. 100; Prof. Dr. Osman Turan Selçuklular Zamanda Türkiye, İst. 1971. s. 568-570.

günkü evladı ile isimlendirilip kaydedilmiştir.⁸ Yine aşağıda geçecek Pehlivan Gâzi Zaviyesi'ni de Şeyh Çoban evladı ile ilişkilendirmiştir.

Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü arşivinde bulunan 584 nolu ve 1584 tarihli vakıf tahrir defterinde Vakf-ı Zaviye-i Şaban (Çoban olması gerekir) Dede der- kurb-ı Karahisar der liva-ı Niğde" yanı Niğde'ye bağlı Karahisar (Yeşilhisar) yakınında Şaban (Çoban) Dede Zaviyesi vakfı kaydı bulunmaktadır. Vakıf arazisinin de Kayseri'nin Sahra nahiyesine bağlı Cırgalan köyü olduğu, gelir olarak burasının 5282 akçe toplam hasılatı bulunduğu, ayrıca burada bulunan Kutlu Değın Hatun'un harap Köşk Vakfı'nın da bahsi geçen Karahisar'daki Şaban Dede Zaviyesi vakfına ilave edildiği kaydedilmiştir.⁹ Şaban Dede Zaviyesi'nin burada nakledildiği şekilde devrin hiçbir tahririnde adı geçmemektedir. Karahisar yakınında bulunan bir zaviyeye şehrin merkezine yakın Cırgalan köyünün ilave vakıf yapılması ve bu vakfa, İlhanlı ümerasından Emir Şahap'ın hanımı olan ve aynı zamanda İlhanlıların meşhur veziri Emir Çoban'ın torunu bulunan Kutlu Değın (Tiğın) Hatun'un¹⁰ Köşk Vakfı'nın tahsisi de düşündürücüdür. Hâlen mevcut Cırgalan köyü yakınındaki Argıncık arazisinde Haydar Bey ismi ile tanınan bir köşk mevcuttur ve bu köşkün adını alan (sahibi) Haydar Bey XIV. yüzyıl İlhanlı Eretna ümerasından olup annesi başka bir Kutluğ Hatun'dur.¹¹ Burada geçen Şaban Dede isminin Sehven yazılmış olabileceği, aslının "Çoban Dede" olması gerektiği kanaatindeyiz.

Şeyh Çoban Zaviyesi'nin bulunduğu köy olarak belirtilen Kulpak köyünde yakın zamanlarda yapılmış ve halkın "Gülüpak" ismini verdiği, Kulpak isminin de buradan geldiğini ifade ettiği, içinde uzun bir sandukası bulunan basit bir türbe bulunmaktadır. Kulpak köyü 20-30 yıl önce Şeyh Şaban köyü gibi aşağıdaki yeni yerine taşınmış ve eski köy terk edilmiştir. Türbe yakınında bulunan basit çeşme yapısı (sonradan dağ eteğinden buraya nakledilmiş) ve mescit de tamamen yıkılıp yok edilmiştir.

PEHLİVAN GÂZİ ZAVİYESİ

Bütün tahrirlerde Şeyh Çoban köyünde olarak gösterilen Pehlivan Gâzi Zaviyesi'nin, Şeyh Şaban olarak isimlendirilen eski Şeyh Çoban köyünde bulunan Şeyh Şaban Zaviyesi- Türbesi olduğu kanaatindeyim. Bu zaviyeye ait ilk bilgi yukarıda bahsi geçen 1476 tarihli Karaman Eyaleti tahririnde bulunmaktadır.

Hayli karışık olan bu kayıтта Develi nahiyesi vakıfları içinde "Seyit Gâzi Sultan Arkadaşlarından Pehlivan Gâzi Zaviyesi" başlığı altında şunlar yazılmıştır: "Kendi mezarına Şeyh Çoban'ı tayin etmiş, ta o vakitten bu zamana kadar o şeyhin (Şeyh Çoban'ın) oğulları tasarrufunda. Eski

⁸ Uzluk. s. 53.

⁹ Yasemin Demircan (Özırmak), *Tahrir ve Evkaf Defterlerine Göre Kayseri Vakıfları*, Kayseri 1992, s. 55.

¹⁰ Mehmet Çayırdağ, Kayseri'de 14 ve 15. Yüzyıllarda İki Emir Ailesi, *Vakıflar Dergisi*, S. XXVII, s. 136-137.

¹¹ Albert Gabriel, *Kayseri Türk Anıtları*, Çev. Ahmet Akif Tütenk, Ankara 1954, s. 101, 102. Mehmet Çayırdağ, Kayseri'de Selçuklu ve Beylikler Devrine Ait Bazı Kitabe ve Mezartaşları. *İ. Ü. Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, S. 34, s. 511, 512; Doç. Dr. Kemal Göde, *Eretnalılar*, Ankara 1194, s. 160, 161.

beylerin mektupları (beratları) vardır. Elan Sultan'ın (?) hükmü ile Şeyh Çoban Evladı adına mukarrer (mukayyet, kayıtlı). (vakıf arazisi) Develi'ye bağlı Şeyh Çoban karyesi (köyü). Şeyh Çoban'ın oğulları ile Develi imamlarının isimleri isimler defterinde mukayyettir (kayıtlıdır).¹²

Aynı yıllara yakın diğer tahrirlerde bu türlü karışık bilgiler bulunmamaktadır. Bunlardan 15. yüzyıl sonu ve 16. yüzyıl başına ait yine Karaman Eyaleti vakıf defterinde bu zaviye hakkında "Vakf-ı Zaviye-i Pehlivan Gâzi, der karye-i Şeyh Çoban der Nahiye-i Develi" başlığı altında vakıf emlaki kaydedilmiştir. Bunlar Develi'ye tabi Şeyh Çoban köyü, Everek (Aşağı Develi) köyünde Zervalu Bahçesi ve Harvan Başında Ulu Değirmen adı ile anılan değirmendir. Bundan alınan yıllık gelirler de yazılı olan kayıtta, vakıf şartını da "Ayendeye ve revendeye (gelip gidene) sarf olunur, fazla kalırsa şeyh olanlar tasarruf eder" diye belirtilmiştir.¹³

1584 (H. 992) tarihli Niğde tahrir defterinde ise zaviye "karye-i Şeyh Çoban Vakf-ı Zaviye-i Pehlivan (yayında yanlış olarak Behlül okunmuş) Gâzi" başlığı içinde köyün tahriri yapılırken belirtilmiş ve bu başlık altında köyün uzun uzun vergiye tabi nüfusu ve vergi gelirleri kaydedilmiştir.¹⁴

Zaviye hakkında Başbakanlık Osmanlı Arşivinde başka bir kısım belgeler bulunmaktadır. Bunlardan ikisi Hicri (M. 1221) tarihli olup Develi kazası kadısının, vakfın boşalan şeyhliği için şeyh adayı evlat ve kardeş taleplerini, Padişah'tan alınacak berat için İstanbul'a yazdığı iki arzı ihtiva etmektedir. Bunların birinde Develi nahiyesi Şeyh Çoban karyesinde (köyü) bulunan Pehlivan Gâzi Vakfı'nın dörtte bir tevliyet (mütevellilik) hissesine sahip zaviyedarı ölmüş, yeri boş kalmış ve gerekli hizmet görülemez hâle gelmiş olduğundan, vakfın hak sahiplerinden, ölenin öz oğlu Abdi, kendi hakkı olan bu göreve tayini için kendisine berat verilmesini (bu göreve resmen tayin edilmesi) rica etmektedir. Diğer arz (talep) de bahis konusu göreve ölenin kardeşi İbrahim'in talebi hakkındadır. Bu göreve İstanbul'dan hangisinin tayin edildiğini gösteren berat şimdilik elimizde değildir.

Aynı zaviye hakkında bir başka dikkat çekici belge, yakınında bulunan ve aşağıda bahsi geçecek olan Omuzu Gürzlü (Güçlü) Zaviyesi ile sınır ihtilafına dairdir. Hicri 20 Zilkade 1226 (M. 1811) tarihli olup yine Develi Kadı vekili Seyit Osman'ın şikayetinin İstanbul'a arzı olan bu belgede şu önemli bilgiler verilmektedir: Develi kazasına tabi Şeyh Çoban isimli köyde bulunan Pehlivan Gâzi Tekkesi'nin şeyhi ve vakfın mütevellisi Şeyh Ali, elinde bulunan eski sultanlar zamanında yazılmış H. 765/M. 1364 tarihli olup hudutları da ihtiva eden vakfiye ve eski kadılardan alınan ve ulemanın imzaları da bulunan hüccetlerde gösterilen hududun dâhilindeki vakfın arazisine bir miktar, Omuzu Gürzlü Zaviyesi zaviyedarı Seyit Abdurrahman ve Seyit İbrahim müdahale etmişlerdir. Bu şikayet üzerine yapılan muraafaada (mahkemede) vakıf (Pehlivan Gâzi) evladından Şeyh Kasım, Abdülfettah, Hacı Hüseyin ve babaları Hacı Mehmet, H. 1089/M. 1775 senesinde (aynı durum vaki olduğunda) mahkeme olunduğu ve bu hususta mahkeme kararı (hüccet) alındığını belirtip bu hücceti ibraz etmişlerdir.

¹² Uzluç, s. 53.

¹³ Kahraman, s. 266.

¹⁴ Yinanç- Elibüyük, C. 11, s. 576, 577.

O tarihte Pehlivan Gâzi'nin tevliyet ve meşihatı (şeyhliği) vakıf evladından, yaşayan en eski nesilden olan Mehmet üzerinde olduğu, ibraz ettikleri beratta yazılı olup mütevellilik şartlarına haiz olmayanların davalarında haklı olmadıklarına dair fetva alınmış olduğundan adı geçen Seyit Abdurrahman ve Seyit İbrahim'in belge (hüceet) leri kanunen (şer'an) reddedilmişken tekrar müdahaleleri vaki olduğundan bunların yine bu tecavüzlerinin meni için ferman verilmesini talep etmektedirler.

Bu çok önemli belgedeki bilgilerden Pehlivan Gâzi (Şeyh Şaban) Zaviyesi'nin orijinal vakfiyesinin 1811 yılında vakıf evladı elinde olduğu ve bunun doğru okundu ise H. 765/M. 1364 tarihli bulunduğu anlaşılmaktadır. Bu tarihte bu bölgede Eretna Devleti ve bu devletin başında sultan olarak Mehmet Bey bulunmakta idi. Büyük bir ihtimalle tekkeyi bu bey yaptırıp bunun için çevre araziye de buraya tahsis etmiş ve bir de vakıf kurmuştur. Yine buradaki bilgilerden, vakfın arazisinin hudutları hem vakfiyede ve hem de sonradan alınan mahkeme kararlarında bulunmakta idi. Bu dönemde kurulmuş bulunan Sivas- Kayseri merkezli Eretna Beyliği, Maraş merkezli Dulkadır Beyliği ve Konya-Karaman merkezli Karaman Beyliği hükümdarları diğer bölgelerde olduğu gibi Kayseri bölgesine de çok miktarda tekke (zaviye) yaptırmışlar ve bunlara vakıflar bağlamışlardır. Pehlivan Gâzi Vakfı'nın vakfiyesi elimizde olsa idi burası hakkında çok daha geniş bilgilere kavuşacaktık.

Bugün Şeyh Şaban Türbesi olarak bilinen zaviye Şeyh Şaban köyü içinde, sonradan yapılan büyük caminin güneyinde bulunmaktadır. Yaklaşık bir kenarı 4, 5 m. uzunluğundaki kare planlı bu yapı dıştan kesme taşlarla inşa edilmiş olup üzeri tonozla örtülmüştür. Batı yönündeki basit bir kapıdan girilen türbede iki adet sonradan yapılmış kitabesiz mezar-lahit bulunmakta, batıda bir mazgal pencere, kible tarafında da basit orijinal mihrap nişi yer almaktadır. Türbe yapısı gayrimuntazamdır ve kitabe ve orijinal süsleme bulunmamaktadır.¹⁵

4. OMUZU GÜÇLÜ (GÜRZLÜ) ZAVİYESİ

İncesu'nun yeni adı Subaşı olan köyünün güney doğusunda, Şeyh Şaban köyü ile bu köy arasında Boz Dağ veya Kozan Dağı denilen tepenin eteğinde bulunmaktadır. Subaşı köyünün eski adı olan Çalbulma, Çalbalma olarak, 1584 Kayseri tahririnde Kenarırmak nahiyesine tabi bir mezranın ismi olarak geçmektedir.¹⁶ Ancak aynı tahrirde Karataş (İncesu) nahiyesine bağlı, Sürtme köyü yanında bir mezra olarak Gelbulasın ismi vardır.¹⁷ Bu tahrirde Sürtme'nin de Bezirci Cemaati iskân edilerek köy hâline geldiği kayıtlıdır.¹⁸ Bugünkü Subaşı köyü Çalbulma ve eski yerinden buraya nakledilen Sürtme köylerinin birleşmesi ile oluşmuştur.

¹⁵ Yurdakul Çayırdağ, agy.

¹⁶ Yinanç, Elibüyük, C. I, s. 278.

¹⁷ agy., s. 308.

¹⁸ agy., s. 308, 309.

Omuzu Gürzlü Zaviyesi'nin ismi ilk defa Fatih Sultan Mehmed zamanında Dulkadıroğulları ile Kayseri'den geçen Osmanlı sınırının tespitinde geçmektedir. H. 888/M. 1484 tarihli tahrir defterinde Fatih dönemindeki tahrir olan eski defter (Defter-i köhne) den nakledilen "Hudud-ı Vilayet-i Kayseriye" başlığı altında, Osmanlı Devleti'nin Kayseri Sancak Beyi (mirliya) Mehmet Bey ile Dulkadıroğlu Beyi Şahsuvar Bey'in adamı Subaşı Candaroğlu tarafından tespiti yapılmıştır (ki bu sınır, Kayseri Fatih döneminde Osmanlılara geçmeden önce Karamanlılarla Dulkadıroğulları arasında da geçerli imiş). Tespit edilen sınırnamede Kabak Şeyh köyünden, Göstere (Tomarza) Dağı'ndan, Karaman üzerinden, Sivas sınırına ulaştığı belirtilirken, sınırın Tekir Taşı hududuyla, Beş Baruh'a, buradan Omuzu Güçlü'ye, buradan Sakataşa ve Karahisar (Yeşilhisar) dan gelen Ulu Yol'a, buradan Boran (İncesu) köyüne, buradan da Küçük Dikilitaş'a ve yine Sivas hududuna kadar olan yerler birer birer yazılmıştır.¹⁹ Burada Omuzu Güçlü, zaviye veya başka herhangi bir isimle açıklanmamıştır.

1500 ve 1520 tarihli tahrirlerde Omuzu Güçlü mezrası (ekinlik) nda meskun olan Omuzu Güçlü Cemaatinden bahis vardır. 1520 de 6 hane olan bu cemaat içinde vergiden muaf bir zaviye (Omuzu Güçlü) şeyhi olup cemaat tahıl üretimi ve hayvancılıkla meşgul idi. Cemaat mensuplarından 1520 de yıllık 180 akçe vergi alınıyordu. 1584 tarihli tahrirde ise Sahra nahiyesinde kayıtlı köy ve mezralardan sonra 94. sırada "Zaviye-i merhum Omuzu Güçlü evliyaullah-i kibardan olduğun Mevlânâ Haydar mektup gönderip ilam itmeğin kaydolundu" kaydı bulun maktadır. Yine bu yazımda İbrahim oğlu Yusuf'un zaviyede türbedar ve şeyh olduğu, bunun Şeyhi ve Kalender isimli kardeşleri olduğu, zaviyenin ziraata uygun arazisinin bulunmadığı, nezir ve kurbanlarla hizmetin sürdürüldüğü belirtilmiştir.²⁰

Yukarıda bahsi geçen Pehlivan Gâzi Zaviyesi Vakfı ile olan sınır ihtilafı konusunda görüldüğü üzere Omuzu Güçlü (Gürzlü) Zaviyesi'nin zaviyedarlarının H. 1226/M. 1811 tarihinde Seyit Abdurrahman ve Seyit İbrahim oldukları görülmektedir. Aynı belgeden müşterek sınırları olan bu iki vakfın sık sık sınır ihtilafı yüzünden mahkemeye (bağlı oldukları Develi Mahkemesine) düşükleri anlaşılmaktadır. Yine aynı belgeden Omuzu Güçlü'nün bir vakıf olduğu anlaşıyor ise de bu vakfı kuranın kim olduğu ve vakfın (zaviyenin) ilk şeyhi olduğu tahmin edilen Omuzu Güçlü (Gürzlü) isimli zatın asıl isminin ne olduğu ve neden bu sıfatı aldığı da şimdilik meçhul kalmaktadır. Vakfın vakfiyesi kaybolmuştur. Tekke (Türbe) ye bir şahıs tarafından asılan vakfiye sureti buraya ait değildir ve bu vakfiye aşağıda geçecek, yaptırmış olduğu zaviyesine Kızılviran (ören) ve Mamalı (Sarıkrıklı) köyleri ve Hacılar çevresindeki araziye vakfeden Şeyh Selvi evladı Hasan ve Hasun isimli iki kardeşe ait bir vakfiyenin²¹, Vakıflar Genel Müdürlüğünde bulunan tercümesidir.

Türbe (tekke) dikdörtgen planlı olup dıştan, çevreden temin edilen orta büyüklükteki kesme taşlarla kaplanmıştır. Kuzey-doğu köşeden basit kemerli, yan söveleri eski döneme ait devşirme taşlarla imal edilmiş kapıdan girilen bina içten gayrimuntazam iki kemerin desteklediği tonozla

¹⁹ İnbaşı, 1484 (H. 888) Tarihli Kayseri Tapu Tahrir Defteri, Kayseri 2009, s. 64.

²⁰ İnbaşı, XVI. yy. Başlarında Kayseri, Kayseri 1992, s. 125; Yinanç-Elbüyük, C. I, s. 200.

²¹ Mehmet Çayırdağ, Vakıf Kayıtlarında Hacılar, I. Hacılar Sempozyumu (1-13 Mayıs 2007), s. 176.

örtülmüştür ve içten taşlar tamamen düz siva ile kaplanmıştır. Kuzey ve güney kısa duvarlarda küçük pencereler bulunmaktadır. Ortada, çevredeki başka türbelerde de olduğu gibi abartılı uzatılmış ve yığma olarak inşa edilmiş sanduka yer almaktadır. Mezarda ve binada herhangi bir kitabe bulunmamaktadır. Kapı önündeki taş sütun parçası gibi çevrede bulunan eski taşların, ya türbenin eski yapısına veya daha eski (Roma-Bizans) dönemine ait bir yapının kalıntıları olduğu tahmin edilmektedir. Türbenin etrafında bir mezarlık oluşmuş ve hemen yakınına da yeni bir mescit ilave edilmiştir.

Kayseri’de “Güçlü” soyadlı aile kendilerinin Omuzu Güçlü’den geldiklerini ifade etmektedirler. Bu aile içinde eski alfabenin yazarı Ahmet Hilmi Güçlü de bulunmaktadır.

ŞEYH KUMARİ TEKKESİ (TÜRBESİ)

İncesu’ya bağlı Kızılören (Kızılviran) köyü ile Omuzu Güçlü Zaviyesi arasında hâli arazide bulunmaktadır.

1500 ve 1520 tarihli tahrirlerde Karataş nahiyesi (o zamanki adı Boran olan İncesu’nun bulunduğu nahie) Kızıl Viran (ören) ve Şeyh Kumari Zaviyesi’nin vakfı olan Kara Kilise Mezarlarında (ekinlik) Evlad-ı Cumalılar Cemaati’nin 17 hane olarak bulunduğu kayıtlıdır. Vergi hasılatı 1500 akçe idi. Yine Kara Kilise’de Dervişan (Gömezoğlu) Cemaati’nin meskun olduğu ve vergiden muaf oldukları kaydı bulunmaktadır.²²

1570 tarihli tahrirde Kara Kinise (Kilise) mezrasının Şeyh Kumari Zaviyesi vakfına ait olduğu kayıtlı olup burada zaviyenin harap olduğu belirtilmiştir. Yine bu kaydın altında Kara Kinise ve Kızıl Viran’ın Kumari zaviyesine ait olduğu ve burada Dervişan Cemaati’nin (aşağıda diğer tahrirde de geçecek) yerleşmiş olduğu yazılmıştır.²³ Aynı cemaat Omuzu Güçlü mezrasında da oturmaktadır.

1584 tarihli tahrirde ise Karataş nahiyesine bağlı Kara Kinise (Kilise) mezrasında Kızılviran (Kızılören) ahalisin ziraat yaptığı ve burasının malikâne gelirlerinin Şeyh Kamari (Kumari) Zaviyesi’nin vakfı olduğu kayıtlıdır. Aynı kaydın devamında “adı geçen mevrada yıllık 360 akçe-lik malikâne gelirene Hacı Abdi, Hacı Halil, Hüseyin, Kumari, Döndü ve Fatma, evladiyet ve mülkiyet üzerine mutasarrıflar (hisse sahipleri) iken bu mülklerini 1092 Zilhicce ayının başında (M. 1681) Kara Mustafa Paşa vakfına kendi rızaları ile satmış oldukları ek kaydı düşülmüştür.”²⁴

Vakıf olan Şeyh Kumari Zaviyesini kimin kurup vakfettiği, Şeyh Kumari’nin kim olduğu ve bu zaviye ve vakfın ne zaman yapılmış olduğunu bilmiyoruz. 1500 tarihli tahrirde geçtiği ve 1570 tarihli tahrirde de harap olduğu belirtildiğine göre zaviye daha önce herhâlde diğerleri gibi 14. yüzyılın ikinci yarısında Eretna döneminde yapılmış ve kısa sürede harap olmuştur. M.

²² İnbaşı, XVI. yy. *Başlarında Kayseri*, s. 123.

²³ İnbaşı, 1570 (11976) *Tarihli Kayseri Tapu Tahir Defteri*, Kayseri 2009, s. 163, 164.

²⁴ Yinanç-Elilibüyük, C. 1, s. 326, 327.

1681 yılında da vakıf evladı (bir tanesi dedesi Kumari'nin adını taşıyor) İncesu'ya kervansaray, cami, medrese, hamam, arasta gibi binalardan oluşan meşhur külliyesini yaptıran Kara Mustafa Paşa'nın bu tesislerinin giderleri için kurmuş olduğu, Anbar arazisinin de büyük bir kısmını içine alan vakfına, vakıf arazilerini satmışlardır.

Şeyh Kumari Tekkesi yukarıda belirtildiği gibi Kızılören ile Omuzu Güçlü arasında hâli bir yerde olup bu gün, sonradan yapılmış basit yapısı ile mevcut bulunmaktadır. Dikdörtgen planlı, üzeri takviye kemerlerin taşıdığı tonozla örtülü, içinde sonradan yenilenmiş sandukası bulunan türbe kısmının yanında küçük ve basit bir eyvanı bulunmaktadır. Bina tamamen gayrimuntazam moloz taşlarla imal edilmiştir. Meyilli arazide bulunan bu mütevazı yapı, son zamanlarda hayır sahiplerince yapılan çok geniş betonarme bir yapının içine alınmıştır. Böylece insanların kapalı bir mekânda ibadet edeceği ve oturacağı geniş bir bölüm elde edilmiştir.

Türbede her yıl belirli günlerde Kızılörenliler tarafından merasim düzenlenmektedir.

HASAN VE HASUN BEY ZAVİYESİ (HANGÂHI)

Bu zaviyenin, vakıf arazilerinin çoğunluğu İncesu çevresinde bulunan vakfına ait Vakıflar Genel Müdürlüğü arşivinde 734 no'lu defterin 165. sahifesinde Türkçe tercümesi bulunan Hicri 7 Muharrem 776, Miladi 18 Haziran 1374 tarihli vakfiyesi bulunmaktadır. Devrin adeti gereği aslı Arapça olan bu vakfiyeyi Hasan Bey, kardeşi Hasun Beyle birlikte yazdırmıştır. Tarih ve yer itibarıyla Eretnalı Devleti'nin üçüncü hükümdarı Alâeddin Ali Bey (H. 767-782/M. 1365-1380) devrine tesadüf eden vakfiyenin girişinde Cenab-ı Hakk'a hamd ve Hz. Peygamber'e salat-u selam edildikten sonra Kayseri Şehri'nin köylerinden Mamalar ve Yediâğaç sakinlerinden Sarı Kürklü Cemaatinden Seyid Şeyh Selvi'nin oğlu Seyid Şeyh Hasan mahkemede ibraz ettiği, kardeşi Hasun Bey'le müşterek mülkleri olan ve eski sultanlar tarafından sülalelerine temlik edilmiş bulunan Kayseri'nin Erciyes Dağı (o devirde bu isimde aynı zamanda bir nahiye bulunmaktadır) yakınında Karpuz Sekisi, Hisariye Kalesi, Boyalı ininden inen umumi yol, Sesli, Uçuk (Küçük) Kartın, Taş Denizi, Büyük Yokuş Başı ve Kızıl Ağıl'dan geçen sınır içinde, Çora Memlihası (Tuzla) ve Göller isimli meralarını, Beş Kuyu isimli yaylaklarını, Kızıl Viran (Kızılören) köyünün malikâne (vergi) gelirlerini ve Sarılar (Salur) isimli köyün dörtte bir malikâne gelirlerini kardeşi ile ve bütün hakları ile sahip (mutasarrıf) iken, bütün buraların kardeşi Hasun beye ait yarı hissesini (zaviyelerine) gelip gidenleri yedirip içirmek üzere vakfetmişlerdir. Yine kendi üzerinde geri kalan yarı hisseyi de nesiller boyunca öz evlatlarına, Allah korusun evlatları kalmaz ise Mekke-Medine fukarasına vakfetmişlerdir. Kurmuş oldukları bu vakfa kendisi hayatta iken kendisi mütevellî (yönetici) olacak, vefatından sonra oğlu Mehmed Bey ve ondan sonra da öz evlatları bu görevi yürütecektir. Dört Kayseri kadısının tasdik ettiği vakfiyeye devrin birçok şeyhleri ve şahısları da şahit olmuşlardır.

Vakfiyede, vâkıflar olan Hasan ve Hasun Beyler vakfettikleri herhangi bir zaviyeden bahsetmedikleri hâlde Hasan Beyin babası Selvi'nin seyit ve şeyh unvanlarından ve zaviyeler için yapılabilecek, gelen ve gidenin doyurulması şartından bunların bir tekke-zaviyeleri olduğu anla-

şılmaktadır. Nitekim aşağıda tarih sırası ile ele alacağımız Osmanlı vakıf ve emlak tahrirlerinde adı geçenlere ait zaviye açıkça kaydedilmiştir.

1500 tarihli Karaman Eyaleti (Kayseri bu tarihlerde bu eyalete bağlı bir sancaktı) vakıf tahririnde “Vakf-ı Zaviye-i Hasan Bey” başlığı altında zaviyenin padişah beratı ile Şeyh Mevlânâ Mehmed’in tasarrufunda olduğu, tevliyetin (vakfın idareciliği) yine Padişah beratı ile İbrahim’in üzerinde bulunduğu belirtildikten sonra vakfın gelir kaynakları şu şekilde sıralanmıştır: Salur köyünün malikâne (emlak vergisi) gelirinin dörtte biri (yıllık 1420 akçe), Gergiyan (Gelbula?) mezarının (ekinlik) malikâne geliri (570 akçe), Kadıbağ (Yuvalı’da) mezarının malikâne hissesinin yarısı (450 akçe), Karataş nahiyesi (İncesu’nun bulunduğu nahie) nde bir arazi (50 akçe) ve Bezircioğlu Hacı Sinan’a verilen bir bina kirası (50 akçe).

Vakfın giderleri de şu şekilde kaydedilmiştir: Hafızların hissesinden (alacağından) sonra mütevellî, gelirlerin üçte birini alacak. Hafızlar ve cüz okuyanlar Düşenbe (Pazartesi) ve Pençşenbe (Perşembe) günü birer cüz okuyacaklar. Vakıf emlakinden gelen buğday ve arpa gelirlerinden, önce hafızlara verilecek, diğer mahsulatın geliri de zaviye şeyhine ve zaviyeye gelip gidenlerin doyurulmasına harcanacak. Kaydın devamına zaviyenin şeyhi dâhil altı hafızın isimleri yazılmıştır.²⁵

16. yüzyıl başlarında bir başka vakıf tahririnde “Vakf-ı Zaviye-i Hasan Bey” ve Türbehan-ı O” başlığı altında Hasan Bey’in (herhâlde Hasun Beyin de) Zaviye ve Türbesinin Kayseri merkezinde olduğu, zaviyenin (şeyhlik ve tevliyetinin) Padişah fermanı (beratı) ile Fethullah isimli şahsın elinde bulunduğu belirtilmiştir. Zaviye’nin vakfının gelir kaynakları olarak, Yörüklerden olan Sarıkürklü Cemaatı’ne ait Yayalar (Mamalar) mezarı (yıllık 6750 akçe), Cemaller Cemaatı’ne tabi Kızılviran mezarının malikâne geliri (1250 akçe), Salur köyünün malikâne gelirinin dörtte biri (3931 akçe), Salur köyüne bağlı Kireciler (?) mezarının malikâne hissesi (500 akçe), Mancusun köyüne tabi Hacı Bağ mezarının malikâne hissesinin yarısı (500 akçe), Güldura (Gelbula) yakınında bir arazi (50 akçe) ve hane kirası (30 akçe) olduğu belirtilmiştir. Giderler olarak da, vakfiye şartına göre 3544 akçe tevliyet ücreti, türbede Kur’an okuyan altı hafız için her birine 600 akçe, zaviye şeyhi için 2162 akçe ve misafirlerin yiyeceği için 4325 akçe tahsisat olduğu belirtilmiştir. Ayrıca hafızların Düşenbe ve Pençşenbe günleri birer cüz tilavet ettikleri yazılmıştır.²⁶

Zaviyenin yerinin bir tek bu tahrirde Kayseri merkezinde (nefs-i Kayseri) olduğu belirtilmektedir. Bu kayıt bulunmasa idi diğer kayıtlarda Kızılören ve Mamalar (Sarıkürklü) köyünün daima zaviyenin vakfı olduğu belirtilmekte olduğundan zaviyenin (hangah) de burada olduğu tahmin edilebilecekti. Kayseri’de bugün ne böyle bir zaviye bulunmakta, ne de zaviye ve yanında olduğu belirtilen türbenin yeri hakkında bir bilgi verilmektedir. Yine eski kayıtlara göre şehirde ayrıca Hasan Bey veya Cüzzamlılar (Meczumın) Zaviyesi’nin (Miskinler Tekkesi) bulunduğu, cüzzam hastalarının kalmaları için bu zaviyeyi yaptırıp, vakıf olarak Salkon (Salkuma, şimdi Gürpınar) köyünü ve başka emlaki bağlayanın Dulkadiroğlu Hasan Bey olduğu bilinmektedir. Bu zaviye ve vakıf da bugün tamamen kaybolmuştur.

²⁵ Demircan, s. 20, 21; İnbaşı, 1500 (H. 906) Tarihli Kayseri Tapu Tahrir Defteri, Kayseri 2009, s. 86, 120.

²⁶ Kahraman, s. 226, 227.

Kayseri'nin 1500 tarihli tapu tahrir defterinde de Salur köyünde Serhac mezrasının malikânesinin Hasun Bey Hangahı (zaviyesi) vakfı olduğu, yine Yahyalı Cemaati'nin oturduğu Kızılviran, Mamalu ve Surumca (?) mezralarının malikâne gelirlerinin Hasun Bey Zaviyesi vakfı olduğu kayıtlıdır.²⁷ 1520 tahririnde aşağı yukarı aynı tespitler yapılmıştır.²⁸

1570 ve 1584 tarihli Kayseri Tapu Tahrir Defterlerinde Salur köyünün dörtte bir malikânesinin, yakınındaki Kersad mezrası malikânesinin Kızılviran ve Mamalar köyünün Hasun Bey (tahrirlerde yanlış olarak bazen Hasib Bey, bazen de Hun Bey olarak okunmuştur) Zaviyesi'nin vakfı olduğu kayıtlıdır.²⁹ Yine 1584 vakıf tahririnde ise Hasan Bey Zaviyesi vakfına Salur köyü malikânesinin dörtte biri (2919 akçe), Gergiyan mezrası malikânesi (360 akçe), Karataş'a bağlı Kadıbağ mezrası malikânesinin yarısı (1260 akçe), yine Karataş'a bağlı Kızılviran ve Mamalar köyünün malikâneleri (7900 akçe), Hacı Sinan oğlu Mahmud'dan alınan kira (50 akçe) olduğu kaydedilmiştir.³⁰

Hasun veya Hasan Bey Zaviyesi vakfına daha sonraki belgelerde de rastlanmaktadır. Zaviyenin kardeşlerden Hasun Bey'in ismini alması (Hasan olarak okunanlar her hâlde hatalıdır) vakfiyede vakıf gelirlerinin Hasun Bey'e düşen kısmının zaviye hizmetlerine (zaviyeye gelip gidenlerin doyurulması) tahsisi sebebi ile olduğu anlaşılmaktadır. Ancak şeyh unvanı ile anılan babaları Selvi ve Hasan Bey'in bu zaviyede şeyh oldukları da muhakkaktır.

Kayseri eşrafından olup zamanımızda da devam eden aile olan "Feyzioğulları" kendilerini buraya bağlayıp Horasan'dan gelen Sarı Kürklü Cemaatinden ve Şeyh Seyid Selvi evladından olduklarını ifade etmektedirler. Yukarıdaki kayıtlarda bu ailede sık sık geçen Fethullah Efendi'nin ismi bulunmaktadır.

Zaviyenin yerinin Feyzioğulları'nın eski Zekai bey, şimdiki Sahabiye Mahallesi'nde bulunan ve yıkılmış olan konaklarının yanında veya yerinde olduğunu düşünmekteyim. Konağın yanında bir de mescit vardı.

7. BOSTANCI (BAHAEDDİN) ÇELEBİ ZAVİYESİ

İncesu'ya bağlı Küllü (Küllice) köyünde türbesi, eski kayıtlara göre tekkesi de bulunan Bostancı Çelebi'nin bu zaviyesi ve buna ait vakfı ortadan kalkmış durumdadır. Küllü köyünde eski yerleşim yerinde, Kızılırmak kenarında mezarlık içinde bulunan sonradan yenilenmiş türbesi de buraya yapılmakta olan Bayram Hacı Baraj'ı sebebi ile geçen yıl yeni köy içine nakledilmiştir.

İlk defa Hacı Bektaş-ı Veli menkıbeleri arasında geçen ve burada belirtildiği şekli ile, sonradan vakfı hâline gelmiş olan Anbar çevresindeki arazisinde çiftçilik - bostancılıkla uğraştığı için bu

²⁷ İnbaşı, 1500 (H-906) *Tarihli Kayseri Tapu Tabir Defteri*, Kayseri 2009, s. 86, 120.

²⁸ İnbaşı, XVI. yy. *Başlarında Kayseri*, s. 64, 65.

²⁹ İnbaşı, 1570 (H. 976) *Tarihli Tapu Tabir Defteri*, s. (Hasun Bey Zaviyesi); Yinanç - Elibüyük, C. I, s. 67, 104, 309, 311.

³⁰ Demircan, s. 211.

ismi alan Bahaaddin Çelebi hakkında Hacı Bektaş-ı Veli velayetnamesinde “Hacı Bektaş-ı Veli’nin Hızır Nebi ile Buluşup Bostancı’ya Safa - Nazar Etmesi” başlığı altında şunlar anlatılmıştır:

Nakledeler ki, Hz. Hünkar Hacı Bektaş El-Horasani (K. S.A.) çoğu zaman Hızır Peygamber’le görüşürdü. Her zaman sohbet ederlerdi. Günlerden bir gün yine Hızır Nebi ile buluşup görüştüler. Kayseri’nin yukarı tarafında Saklan (Yılanlı Dağı güneyinde Saykalan) Kalesi yakınına gelip orada gezerken birisini bostan ekerken gördüler. Meğer Hz. Hünkar’ın (Hacı Bektaş-ı Veli) Anadolu’ya ilk geldiği zaman, bahar günleri idi. Alemin süslenip bezendiği zamandı. Hünkar, Hızır Nebi ile o bostanın yanına gelip bir taş oturdular. Hz. Hünkar,

–Bostan diken kardeş!

diye seslendi. O bostancı da işitip,

–Lebbeyk, ne buyurdunuz? dedi. Yine Hünkar,

Şu bostanından bize bir kavun getir de yiyelim, gönlümüz ister

dedi. O kişi,

–Bitsin, erişsin, inşallah sizinle birlikte yeriz dedi. Hünkar,

–Şu diktiğin yeri bir kere dolaş, bak, belki bitmiştir, getir, yiyelim dedi. O kişi Hünkar’ın sözüne aynı şekilde cevap verdi.

Bunun üzerine Hızır Peygamber (AS),

–Öyle deme, erenlerin sözünü reddetme

dedi. Hızır Nebi’nin “Erenler” demesinden o kimseye bir inanç geldi. Bostanı dolanırken birinin kökünde üç tane, burcu burcu kokan, güzel kavunların bitmiş olduğunu gördü. Hemen ikisini koparıp geldi. Birini Hünkar’ın önüne, birini Hızır Peygamber’in önüne koyup öbür birini de,

–Biz ailemizle birlikte yiyelim dedi. Hz. Hünkar,

–Öyle olsun!

dedi. (Hacı Bektaş-ı Veli ve Hızır A. S.) oradan kalkıp Kayseri şehrine doğru yola çıktılar. Bostancı da kendi işi ile meşgul oldu. Ama bu işareten gönlüne büyük bir korku geldi. Hatırına geldi, “ne kadar şaşılacak gaffet ettim. Bostan dikilirken kavun bittiğini bu âlemde kim görmüştür. O erenler velayet, keramet sahibi erenler imiş. Bu işaretler o erenlerin velayetiyle gerçekleşti. Yazıklar olsun ki ayaklarına kapanıp safa - nazar himmetini alamadım” deyip kaybettiklerine çok üzüldü. Aşağı yukarı gidip geldi. Araştırıp soruşturdu. Onlardan bir iz bulamayıp, “son pişmanlık fayda vermez dedi” dedi. Bostan dikmeyi bırakıp, o bir kavunu da kökünden kopardı, evine doğru yönelip şehre geldi. Evinin kapısından içeri girince, Hz. Hünkar ve Hz. Nebi’yi (A. S.) kendi evinde oturur gördü. Hemen şükür secdesi edip yüzünü yere sürdü. O bir kavunu da getirip onlerine koydu. Ayaklarına düşüp ağlayıp yalvardı. Hz. Hünkar,

–İleri gel iyiliğim, bu kudret lokmalarını kes, birlikte yiyelim. Horasan’da bunun gibi bir kudret lokması yemedik dedi. Meğer evvelkilerini de yememişlerdi. Bostancı ileri gelip o kavunların üçünü de kesti. Bir miktarını eşine gönderip kalanını erenlerle birlikte yediler. Hak teala hazretlerine şükrettiler. O Bostancı da erenlerin huzurunda peymançeye durup

–Lütfedip biz fakire safa - nazar himmet edin dedi.

Erenleri tasdik etti. Hünkar onu traş edip, başlık (kisvet) giydirdi, gözlerini sıvadı, arkasını okşadı, safa - nazar edip icazet verdi.

– Şu andan itibaren nasibini aldın iyiliğim dedi.

Sonra Hz. Hünkar ve Hızır Nebi (A. S.) kalkıp yola düştüler. Erenlerin bakışı gevherdi. Kaya taşa baksa, lal (kıymetli kırmızı taş) olur. (Bostancı) o an menzil ve mesafe alıp erlik mertebesine ayak bastı. Kayseri vilayetinde pek çok çeşit keramet ortaya çıkarıp, pek çok işaretler gösterdi. Eskiden adı Bahaüddin idi. Şimdi “Bostancı Baba” diye bilinir. Mezarı Kayseri’dedir. Amma oğulları Sivrihisar yakınında, Sakarya ırmağına yakındır. Bostancı Baba oğulları derler.³¹

Menkıbede geçen Saykalan (Seygalan) Kalesi’nin olduğu tepenin batısı ziraat alanı olan Anbar arazisidir. Burasının gerçekten eskiden beri kavunları meşhurdur. Bostancı Çelebi’nin vakıf arazisi de, aşağıda görüleceği üzere bahsi geçen Anbar (Anbar Viranı) arazisidir.

Velayetname’de Bostancı Çelebi’nin iki yerde daha isimi geçmektedir. Hacı Bektaş-ı Veli her Kayseri’ye gelişinde onun evinde misafir kalmaktadır.

Bostancı Çelebi Zaviyesi hakkında 1500 tarihli vakıf tahririnde “ Vakf-ı Zaviye-i Bostancı Çelebi” başlığı altında, onun mezarının aynı zamanda zaviye olduğu (bütün zaviyelerde olduğu gibi) belirtilerek, vakıf emlaki sayılmıştır. Bunlar Kayseri’ye tabi Anbar Viranı köyü malikânesi (1330 akçe), Kenar-ı Kızılırmak (Kenar Irmak) nahiyesine tabi Boyalı köyü malikânesi (135 akçe) ve vakfın mutasarrıfının (evladdan mütevellinin) şehir (Kayseri) civarında kullandığı bir arazi (210 akçe) olduğu belirtilmiştir.³² Yine 1500 ve 1520 tarihli Kayseri’nin emlak tahririnde de zaviyenin gelir kaynakları gösterilmiş ancak yeri belirtilmemiştir.³³

Yine XVI. yüzyıl başlarında yapılmış olan başka bir vakıf tahririnde Kayseri’deki Bostancı Çelebi Zaviyesi’nin o tarihte padişah beratı ile (şeyhinin) Mevlânâ Cemal olduğu gelir kaynakları olarak da Anbar Viranı mezarısı malikânesinin üçte bir hissesi ve Boyacık mezrasının malikâne gelirleri (toplam 4126 akçe) olduğu belirtilmiştir. Giderlerin ise mescit (tekkenin mescidinin imamı vs.) ve zaviyeye gelen misafirlere yemek ikramı olduğu kaydedilmiştir.³⁴

1570 tarihli tahrirde Halevenk Yörük Cemaatinin Küllüce ve Yuvalı mezralarında oturdıkları belirtilip Kayseri’deki Bostancı Çelebi Zaviyesi’nin hademesinin (görevlilerinin) tasarrufunda

³¹ *Velayetnâme*, Haz. Yrd. Doç. Dr. Hamiye Duran, Ankara 2007, s. 193 198, 518, 521.

³² Demircan, s-31.

³³ İnbaşı, XVI. yy. Başlarında Kayseri, s. 64.

³⁴ Kahraman, s. 229.

olduğu kaydedilmiştir. Yine Toklu Cemaatinin de Küllice mezrasında bulunduğu kaydedilmiştir.³⁵ 1584 tahririnde ise Sahra nahiyesine ait Anbar Viranı köyünün malikâne gelirinin yarısının Bostancı Çelebi Zaviyesi vakfına ait olduğu belirtilmiş, Güllüce (Küllüce) köyünde Yörüklerden Toklu Cemaati'nin oturduğu ve köyün Şadgeldi Zaviyesi'nin vakfı olduğu kaydedilmiştir.³⁶ Şadgeldi Kayseri'de başka bir zaviye ve tekke'dir.

Elimizde Bostancı Çelebi vakfına ait yakın dönem iki belge sureti bulunmaktadır. Bunlardan 1327 (M. 1909) tarihli belge bir mahkeme ilamı olup zaviyeye mütevellî ve zaviyedar tayini için padişah fermanı (berat) talebine dairdir. Bahis konusu ilama göre Kayseri şehrine tabi Küllü köyünde medfun hayrat ve hasenat sahibi Bostancı Çelebi vakfının evladından, aynı şehrin Cürcürük Mahallesi'nde oturan Mustafa oğlu Çubukçu (zade) İbrahim Ağa'nın vekili (Avukatı) mahkemede şöyle ifadede bulunmuştur: Vakıflar Müdürlüğü'nde bulunan H.1295/M. 1878 tarihli berata (ferman) göre müvekkilim İbrahim Ağa'nın ceddi Ömer Ağa mütevellî olmuş ancak onun vefatıyla görevleri (mütevellilik ve zaviyedarlık) oğlu Mustafa zamanında evlattan talep (rağbet) olmadığından bu görevler Vakıflar Müdürü vekili Sadık Efendi'ye verilmiştir. Vakfın vakfiyesi veya mahkemede bir sureti bulunmamaktadır. Eski teamüle göre vakfın mütevellilik ve zaviyedarlık görevleri evlada ait olmaktadır. Bu husus vakıfta bulunan H. 1209/M. 1794/95 tarihli fermanla da bu şekilde kayıtlıdır. Bu durumda mütevellilik (baba Mustafa da ölmüş olduğundan) Ömer Ağa'dan sonra vakfın öz evladı olan torunu İbrahim Ağa'ya geçmeli ve fuzulî olarak burayı işgal eden Sadık Efendi'nin bu müdahalesi men edilmelidir. İbrahim Ağa'nın babası Mustafa Ağa onun babası Ömer Ağa, onun babası Halil Ağa ve onun da babası vakfın kurucusu Bostancı Çelebi'dir. (tabi şecerenin bu kadar kısa olmaması lazım). Bu sebeple evladın evladından olan İbrahim Ağa mütevelliliği yapmaya ve zaviye binası her ne kadar harap olmuş ise de onu tamir etmeye ve zaviye içinde geleni giderip doyurmaya da kadirdir (yeterlidir).

Buna karşılık Sadık Efendi ise mütevellilik ve zaviyedarlık şartlarının ancak vakfiyede görülebileceğinden, vakfın vakfiyesi de olmadığından, bu görevlerin İbrahim'e tevcihi doğru değildir, evlad şartı bulunmadığı için de vakıf gelirlerinin vakıf sandığında kalması (müdürlük bütçesine alınması, yani müdür olarak kendi mütevellî vekilliğinin devamı) gerekir demiştir.

Bunun üzerine vekilden (avukattan) iddialarını açıklayacak delil istenince şahit olarak Küllü köyünden Sarı Ali oğlu Ahmed Ağa ve Kayış oğlu Osman, Yesari oğlu Mustafa Ağa, Köseoğlu Mehmed Ağa, köy imamı Gürünlü oğlu Hasan Efendi ve evvelki muhtar Aksakal oğlu Mustafa Ağa mahkemede verdikleri ifadelerde, İbrahim'in Bostancı Çelebi evladından olduğu, vakıf şartları ve eski uygulama göre mütevellilik ve zaviyedarlığın vakıf evladına ait olduğu, İbrahim Ağa'nın bu görevlerin uhdesinden gelmeye kadir olup harap zaviyenin tamirini ve zaviyeye gelip gidenlerin doyurulmasını sağlayabileceğine şahit olduklarını belirtmişlerdir.

Nihayet hakim buna uygun karara vararak, İbrahim Ağa'nın bu görevlere tayin için merkeze (İstanbul'a) ferman (berat) talebini, 22 (?) Rebiülevvel 1327 tarihinde yazdırmıştır.

³⁵ İnbaşı, 1570 (H-976) *Tarihli Kayseri Tapu Tabir Defteri*, s. 84.

³⁶ Yinanç - Elibüyük, C. 1, s. 51, 52, 352, 353.

Buradan anlaşıldığına göre, bir müddet mütevellisiz kalan vakıf, şimdi olduğu gibi vakıf müdürü tarafından vekaleten idare edilmektedir. Sonra evlad İbrahim Efendi (talep edilen berat elimizde mevcut olmasa da) müteveli olmuştur. Bu tarihte köyde olduğu anlaşılan zaviye haraptır. Ancak vakfın zaviyeyi tamir ettirmesi ve diğerlerinde olduğu gibi bu zaviyeye de gelip gidenlerin (âyende ve revende) yedirilip içirilmesi için vakfın yeterli geliri bulunmaktadır. Vakfın Anbar'daki çok büyük ve verimli arazisi yukarıda geçtiği gibi, aşağıdaki ilamda da teferruatıyla ortaya konulmuştur.

Elimizdeki ikinci belge yukarıdaki belge'den dört yıl sonraya H. 1331/M. 1913 yılına ait yine bir mahkeme ilamıdır. Bu belgeden de şunları öğreniyoruz:

Kayseri şehri mahallelerinden Cürcürük Mahallesi'nde oturan Bostancı Çelebi Vakfı'nın mütevellisi Çubukçu oğlu İbrahim Ağa'nın vekili (avukatı) Hacıpaşazade Osman Efendi ve Kalfayan Arşın (Artin?) Efendi, mahkemeye gelerek, vakfın arazisine tecavüzde bulunan (el koyan) şehrin mahallelerinden Taşkıncık Mahallesi'nde sakin İnce oğlu Şaban, Çantık oğlu Hüseyin, Şahlı oğlu Elvan ve Ekmekli oğlu Ahmet'e mahkemece davetiye gönderildiği hâlde kendileri gelmediği gibi vekil de göndermemiş olduklarından gıyaplarında karara varılmasını talep etmişlerdir.

Adı geçenlerin hukuklarını koruması için tayin edilen Avukat Saffet Efendi'nin ve Kayseri Vakıf Memuru Hacı Atıf Bey'in huzurunda (bulunduğu celsede) vakfın vekilleri müvekilleri İbrahim Ağa'nın atası olan hayır sahibi Bostancı Çelebi'nin vakfının Kayseri köylerinden Küllü köyünde bulunan hayır eserleri içinde olan zaviyesine ait gelirlerin fazlasının vakıf evladına ait olduğuna dair bir adet ferman ve bir adet hüccet (mahkeme ilamı) e göre, sazlık denilen mahalde Anbar köyü hudutları içinde, bir tarafı Karayolak, bir tarafı Kayseri'den gelen Orta Yol ve Tosbağalık denilen mevki ve bir tarafı da Özlük ve Balkan ile çevrili, beş bin kuruş kıymetli bir kıta otluk ve berdilik (yumuşak kamış) olan vakıf arazisi Bostancı Çelebi Vakfı arazisi olup burasını işgalde ısrar eden yukarıda adı geçenler, her ne kadar mahkemeden lehlerine karar almış ise de bunun dayandığı fetvada şartlara riayet olunduğu açıklanmamış ve karar bin üçyüz otuz senesi (M. 1912) zilhiccesi tarihiyle iade olunmuş (temyiz tarafından bozulmuş) olduğundan yeniden dava açılmış ve temlikname olup olmadığı ve eski mütevellilerin idaresinin araştırılmasına lüzum görülmüştür.

Bu konuda işgalciler güya Kara Mustafa Paşa vakfına dayanarak işgal ettikleri arazinin vakıf olmayıp umuma ait olduğunu iddia etmişlerdir. İbrahim Ağa'nın vekili buna delil istemiş ve ayrıca Kuyud-ı Hakani'de kayıtlı vakfa ait bir ferman ve hüccet ibraz edilmiştir. Eski mütevellilerin tasarrufları da bu şekilde olmuştur. İbrahim Ağa'nın ceddi Ömer Ağa elli seneden fazla vakfın mütevelliliğini yapmış, vefatından sonra beş yıl evvele kadar vakıf boş, mütevellisiz kalmıştır. Arazinin işgali mütevellinin muvafakati ile olmamıştır. Beş yıl önce müteveli olan İbrahim Ağa da bu müdahalenin men'ini talep etmiştir.

Daha sonra Kayseri mahallelerinden Mükremin Mahallesi imamı İmamzade Mustafa Efendi, (aynı) mahalleden Hafız Ağazade Mustafa Ağa, Lalapaşa Mahallesi imamı Talaslızade Hacı İbrahim Efendi, Hacı Kasım Mahallesi'nden Külahçioğlu Recep Ağa, Çivici Bektaş Mahallesi'nden Kavuk oğlu Nuh, Mükremin Mahallesi'nden Pirdede oğlu Ata Çavuş, Lalapaşa Mahallesi'nden Kurt Musa Efendi oğlu Şaban Ağa'nın şahadetleri ile bahsi geçen arazinin Bostancı Çelebi vakfı

olduğu, burasının Mütevellî İbrahim Efendi'ye teslim edilmesi gerektiği hükmüne varılmıştır, H. 5 Ramazan 1331/M. 1913.

Görüldüğü üzere Küllü köyünde bulunan Bostancı Çelebi Zaviyesi'nin vakfı olan ve sınırları gösterilen vakıf arazisi, mütevellîsiz kaldığı süre içinde işgal edilmiş ancak mütevellî İbrahim Ağa burasını tekrar vakfa mal edip işgalcilerden temizlemiştir.

Daha sonra tekrar mütevellîsiz kalan arazi son zamanlarda evlattan Bayram Mazmanoğlu'nun çabasına ve Kayseri Vakıflar Bölge Müdürlüğü'nün uğraşmasına rağmen bu defa maliye hazinesine yazılmasına mani olunamamıştır.

Ambar Sazlığı Erciyes eteğinden orta bölüme kadar Kara Mustafa Paşa Vakfı, orta bölüm Bostancı Çelebi Vakfı, buradan Molu köyü yakınına kadar da Sokullu Mehmet Paşa Vakfı idi. Bugün bu vakıflara ait burada bir karış yer bulunmamaktadır.

Bostancı Çelebinin köydeki arazisi, zaviyesi ve mezarı da yok olmuş ve yukarıda belirtildiği gibi baraj suları altında kalmıştır.

KAYNAKLAR

- Mehmet Çayırdağ, Kayseri'nin İncesu ilçesinde Şeyh Turesan Zaviyesi, Belleten, S. 174
- Mehmet Çayırdağ, Kayseri'de Tekke ve Tarikatlar, Erciyes Dergisi, S. 118, s. 6 Kayseri 1987
- Mehmet Çayırdağ, Kayseri'deki Yatırlar, Erciyes Dergisi, S. 16-17, s. 26-31
- Mehmet Çayırdağ, Hunat Hatun Külliyesi, Kayseri 1999
- Mehmet Çayırdağ, Seyyid Burhâneddin Hüseyin, Kayseri 1998 (Son baskısı)
- Mehmet Çayırdağ, Kayseri Erciyes Dağı Eteklerinde bulunan İki Türbe, Vakıflar Dergisi, S. XII, s. 163-177 (Erol Yurdakul ile birlikte)
- Mehmet Çayırdağ, Kayseri'de 14 ve 15. Yüzyıllarda İki Emir Ailesi, Vakıflar Dergisi, S. XXVII
- Yasemin Demircan Özırmak, Tahrir ve Evkaf Defterlerine göre Kayseri Vakıfları, Kayseri 1992
- Mehmet İnbaşı, XVI. Yüzyıl Başlarında Kayseri, Kayseri 1992; Prof. Dr. Mehmet İnbaşı, 1484-1500 Tarihli Kayseri tapu Tahrir Defteri, Kayseri 2009
- Prof. Dr. Refed Yinanç, Mevlânâ'nın Şahitlik Ettiği Selçuklu Sultanı II. Gıyaseddin Keyhüsrev Vakfiyesi, Mevlânâ (Tebliğler) Konya 1983, s. 68
- Prof. Dr. Ahmet Yaşar Ocak, Türk Sufiliğine Bakışlar, İst. 1996
- Prof. Dr. Mikail Bayram, Ahi Evran, Tasavvufi Düşüncenin Esasları, Ankara 1995
- Prof. Dr. Osman Turan, Selçuklular zamanında Türkiye, İst. 1971

Prof. Dr. Nafiz Uzluk, Fatih Devrinde Karaman Eyaleti Vakıfları Fihristi, Ankara 1958.

Prof. Dr. Rafed Yinanç, Prof. Dr. Mesut Elibüyük, Kayseri İli Tahrir Defterleri, Kayseri 2009.

Seyit Ali Kahraman, XVII. Yüzyıl Başlarında Karaman Vilayeti Vakıfları, Kayseri 2009.

*Şeyh Turesan Veli Zaviyesi
genel görünüş*

*Şeyh Turesan Veli Zaviyesi
Kitabesi*

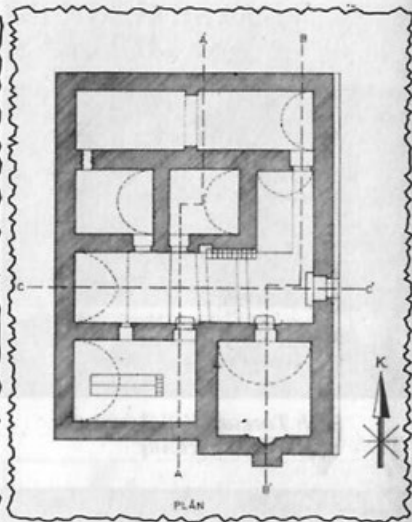
*Şeyh Turesan Veli Zaviyesi
Eyvandan cümle kapısına doğru
iç kapılar ve dama çıkış merdiveni*

Şeyh Turesan Veli Zaviyesi kapısı

Hünat Hatun'un
 Şeyh Turesan Veli
 Zaviyesi için yazdırmış
 olduğu Vakfiyesi

Hünat Hatun'un Şeyh Turesan Veli Zaviyesi için yazdırmış olduğu Vakfiyesi. Bu vakfiye, Hünat Hatun'un Şeyh Turesan Veli Zaviyesi için yazdırmış olduğu bir vakfiyedir. Vakfiye, Hünat Hatun'un Şeyh Turesan Veli Zaviyesi için yazdırmış olduğu bir vakfiyedir. Vakfiye, Hünat Hatun'un Şeyh Turesan Veli Zaviyesi için yazdırmış olduğu bir vakfiyedir.

Kayseri, İncesu'da Şeyh Turesan Zaviyesi Planı (Çizen Tevfik Elkovan)

Şeyh Turesan Veli Zaviyesi Ulaşım Planı